

Dokumentasjonsrapport

Undersøkelse blant kommunalt ansatte
født 1943, 1946, og 1949

27. august-2. oktober 2012

Oppdragsgiver: Fafo

Gjennomføring og frafall

Gjennomføringen

Denne undersøkelsen ble gjennomført i perioden 27. august – 3. oktober 2012. Formålet har vært å få økt kunnskap om når ansatte i kommunal sektor går av med pensjon og hvorfor, og er gjennomført mot tre ulike årskull eller kohorter; født i 1943, 1946, og 1949. Utvalget er hentet fra NAV sitt arbeidstakerregister, og omfatter personer som er eller var ansatt i kommunal sektor fram til pensjoneringstidspunktet. I forkant ble det sendt ut et informasjonsbrev om undersøkelsen. Brevet (se vedlegg 1) ble sendt ut i løpet av første uken av august. I perioden fram til oppstarten av datainnsamlingen ble det arbeidet med utformingen av spørreskjemaet. I utgangspunktet var det meningen å gjennomføre dette som en undersøkelse mot alle tre kohortene, men siden spørsmålene var til dels forskjellig avhengig av hvilken kohort man tilhørte, ble det besluttet å kjøre dette som tre adskilte undersøkelser. De endelige skjemaene for hver kohort er gjengitt i vedleggene 2-4.

Vi begynte den 27. august med de som var født i 1943. Etter første dags intervjuing ble det gjort noen mindre endringer av spørreskjemaet. Dette gjaldt spørsmål 9, som gikk til de som mottok en eller annen form for pensjon før de fylte 67 år:

9. Mottak du AFP-pensjon, uførepensjon, tjenstepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år (særaldersgrense), eller annen type førtidspensjon?

- 1: Ja, AFP-pensjon – gå til A
- 2: Ja, uførepensjon – gå til B
- 3: Ja, tjenstepensjon med lavere aldersgrense enn fylte 67 år (særaldersgrense) – gå til C
- 4: Annen type førtidspensjon- noter hva: _____
- 5: Nei

Det viste seg at en litt for stor andel havnet på annen type førtidspensjon, og at det sannsynligvis i de fleste tilfeller var typer pensjon som var dekket av AFP eller tjenstepensjon med særaldersgrense. Siden spørsmål 9 var viktig som filterspørsmål for hvor i skjemaet de skulle gå, var det viktig for oss å få de inn der de skulle, istedenfor at de gikk direkte til fellesdelen til slutt i skjemaet. Vi valgte derfor å følge opp med to ekstra spørsmål til de som svarte «annet type førtidspensjon».

9b. Fra hvilken alder mottok du førtidspensjon?

- 1: 62 år → GÅ TIL C
- 2: 63 år → GÅ TIL C
- 3: 64 år → GÅ TIL C
- 4: 65 år
- 5: 66 år
- 6: Ikke sikker/ubesvart

De som oppga at de mottok pensjon før de var 65 år, ble rutet til del C som gikk til de som har hatt tjenstepensjon med særaldersgrense. De som først begynte å motta pensjon fra 65-66 år, ble fulgt opp med følgende spørsmål:

HVIS 65-66 ÅR I SPM 9b

9c. Var førtidspensjonen du da mottok tjenstepensjon med særaldersgrenene, eller var tjenstepensjon som del av AFP?

- 1: Tjenstepensjon med særaldersgrense → GÅ TIL C
- 2: Tjenstepensjon som del av AFP → GÅ TIL SPM 11
- 3: Nei, ingen av delene

Undersøkelsen som gikk til de som er født i 1946, startet den 29. august. Etter noen dagers intervjuing valgte vi å ta ut spørsmål 32, som gikk til de som hadde uførepensjon:

32. Fra hvilken alder var du reelt sett ute av arbeidslivet om vi tar hensyn til perioden med langvarig sykmelding, evt. rehabilitering, attføring, midlertidig uførepensjon eller arbeidsavklaringspenger? Oppgi alder: _____

Grunnen til at dette ble tatt ut var at der var respondenter som ikke oppfattet seg som ute av arbeidslivet, siden de bare var delvis uførepensjonist.

Den siste kohorten – født 1949 – ble igangsatt den 3. september

Frafall

Vi mottok til sammen 4126 personer i bruttoutvalget fra NAV. Disse fordelte seg med 1369 født i 1943, 1372 født i 1946, og 1385 født i 1949. Bruttoutvalget inneholdt ikke telefonnummer. Dette ble satt på manuelt av Respons Analyse, ved hjelp av gule sider og 1881 på nett. Vi fant i utgangspunktet telefonnummer på 3959 av disse. Nedenfor gjengis frafallet vi opplevde under gjennomføringen av intervjuarbeidet. Frafallgrunnene er beskrevet nærmere under tabellen

Utfall	1943-kohort	1946-kohort	1949-kohort	Totalt
Fant ikke telefonnummer	39	57	71	167
Feil telefonnummer	86	100	110	296
Ubesvart/ikke mulig å nå i intervjuperioden	457	386	385	1228
Utenfor målgruppen	16	25	6	47

Nekt ikke interessert	371	403	413	1187
Antall intervju	400	401	400	1201
Total	1369	1372	1385	4126

Fant ikke telefonnummer

Dette gjaldt de i bruttoutvalget fra NAV som vi ikke klarte å finne et sannsynlig telefonnummer på.

Feil telefonnummer

Dette gjelder nummer der enten personen vi kommer til ikke har noen kjennskap til den vi skal ha tak i, eller at vi får en talemelding fra telefonselskapet om at nummeret ikke er i bruk.

Ubesvart

Dette betyr at vi i løpet av intervjuperioden ikke klarte å få vedkommende til å svare på om han/hun ville delta eller ikke i undersøkelsen. Denne kategorien består hovedsakelig av oppringinger der vi ikke har fått svar. I tillegg kommer de som ikke har kunnet svare der og da, hvorpå det har blitt gjort en avtale om oppringing på senere tidspunkt uten at vedkommende da har tatt telefonen. Alle som i denne undersøkelsen har havnet i denne kategorien har blitt forsøkt oppringt mellom 2-6 ganger.

Nekt

Dette gjelder dem vi kommer i kontakt med, og som svarer at de ikke vil delta i undersøkelsen. Dette gjelder også de som responderte på brevet vi sendte, og så at de ikke ønsket å delta.

Utenfor målgruppen/ sykdom o.l.

Dette gjelder personer som det ikke lar seg gjøre å gjennomføre intervju på en faglig forsvarlig måte. Dette kan gjelde personer som ikke forstår norsk helt eller delvis, personer som hører dårlig, er syke eller demente osv. I noen få tilfeller fikk vi bl.a. tilbakemeldinger fra pårørende om å ta ut av utvalget etter at de hadde mottatt informasjonsbrevet pga. sykdom.

Bergen 1. november 2012

Idar Eidset
Seniorkonsulent

Vedlegg 1: Informasjonsbrevet

Forespørsel om å delta i undersøkelse om pensjonering

Forskningsstiftelsen Fafo har fått i oppdrag fra det kommunale Pensjonskontoret og alle arbeidslivsorganisasjonene i kommunal sektor å kartlegge og analysere kommunalt ansattes pensjoneringsbeslutning. I den forbindelse gjennomfører vi en spørreundersøkelse blant et representativt utvalg av ansatte i sektoren.

Du er tilfeldig trukket fra NAVs arbeidstakerregister til å delta i undersøkelsen. *Respons Analyse AS*, som gjennomfører undersøkelsen, vil ta kontakt med deg på telefon i løpet av august-september 2012 for å stille deg noen spørsmål. Du velger selv om du vil delta i undersøkelsen, men vi håper du har lyst og anledning til å være med. Undersøkelsens pålitelighet avhenger av at flest mulig av de uttrukne deltar. Selve intervjuet vil ta ca. 10-15 minutter.

Gjennom undersøkelsen ønsker vi å finne ut om menn og kvinner, og ansatte med ulik utdanning, yrke og inntekt velger ulikt pensjoneringsstidspunkt og arbeidstilpasning i eldre år, og i hvilken grad beslutningen påvirkes av helse, arbeidsbelastninger, private omsorgsforpliktelser, så vel som deres økonomiske situasjon, pensjonsrettigheter m.m. Resultatene fra undersøkelsen vil gi ny og viktig kunnskap om kommunalt ansattes pensjoneringsbeslutning og hva som påvirker deres pensjoneringsvalg.

For å gjøre intervjutiden kortere, vil en del av opplysningene hentes fra ulike registre som Statistisk sentralbyrå (SSB) har tilgang til. Registrerdataene som hentes fra SSB vil bl.a. omfatte demografiopplysninger fra det sentrale folkeregisteret, opplysninger om inntekt, formue og skatt fra skatteetaten; opplysninger om trygder, pensjonsopplysninger, stønader, sykefravær og arbeidsforhold, fra arbeids- og velferdsetaten (NAV); og opplysninger om utdanningsnivå og -type, fra Nasjonal utdanningsdatabase.

SSB vil foreta koblingen mellom surveydataene og disse registerdataene. Forskerne fra Fafo vil kun få anonyme data. Fafo vil derfor ikke vite hvem du er, eller ha mulighet til å finne ut dette. Prosjektet avsluttes innen utgangen av 2015. Prosjektet er meldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste. De første resultatene fra undersøkelsen vil offentliggjøres i en rapport fra Fafo som offentliggjøres ved årsskiftet 2012/2013, og senere også i form av artikler i norske og utenlandske fagtidsskrifter, og som kronikker i ulike fagblader og aviser.

Dersom du har spørsmål knyttet til undersøkelsen kan du ta kontakt med prosjektansvarlig, Tove Midtsundstad på tim@fafo.no.

Med vennlig hilsen

Tove Midtsundstad

Prosjektleder

Forskningsstiftelsen Fafo

respons

Vedlegg 2: Spørreskjema 1943-kohort

UNDERSØKELSE BLANT PERSONER FØDT 1943
27. AUGUST - 26. SEPTEMBER 2012

INTRO

God kveld, mitt navn er *?AGENTNAME, og jeg ringer fra Respons Analyse AS. Snakker jeg med <NAVN>?

NÅR RETT PERSON

Du fikk for en tid siden tilsendt et brev om en undersøkelse vi gjør for Fafo om pensjon og arbeidsliv. Har du fått lest brevet?

HVIS JA: Kunne du tenke deg å svare på undersøkelsen nå?

HVIS IKKE LEST BREVET:

Vi gjennomfører for tiden en undersøkelse blant personer i alderen 62 til 69 år om deres tid i arbeidslivet og om pensjonsspørsmål. I den forbindelse skulle vi gjerne ha stilt deg noen spørsmål. Opplysningene vi samler inn skal brukes i et forskningsprosjekt forskningsstiftelsen Fafo har for partene i kommunesektoren. Formålet med prosjektet er å få økt kunnskap om når folk går av med pensjon og hvorfor. Det er selvsagt frivillig å delta eller ikke. Har du mulighet til å sette av ca.10-15 minutter til et intervju?

1. Først noen bakgrunnsspørsmål slik at vi kan stille deg de riktige spørsmålene etterpå. Er du i dag ...

LES OPP 1-4

- 1: Yrkesaktiv
- 2: Yrkesaktiv, men sykmeldt
- 3: Pensjonist
- 4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist (kombinerer arbeid og alderspensjon)
- 5: Ingen av delene

2. Hvordan var situasjonen når du fylte 67 år – var du da ...

LES OPP 1-4

- 1: Yrkesaktiv
- 2: Yrkesaktiv, men sykmeldt
- 3: Pensjonist
- 4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist (kombinerte arbeid og alderspensjon)
- 5: Ingen av delene

2b. Har du i dag, eller hadde du på pensjoneringstidspunktet en stilling med særaldersgrense (tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

HVIS JA PÅ SPM 2B

2c. Hva er særaldersgrensen for din stilling? Oppgi aldersgrensen: _____ (det vanlige er 65 år, 63 år, 62 år og 60 år)

HVIS JA PÅ SPM 2B

2d. Kjenner du til at noen i ditt yrke på arbeidsplassen har fortsatt i stillingen/yrket etter at de har nådd særaldersgrensen?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

HVIS DU VAR PENSJONIST (svar 3 eller 4 på spørsmål 2)

3. Omtrent hvor mange år hadde du vært i inntektsgivende arbeid da du begynte å ta ut pensjon første gang? (Regn med både heltids- og deltidsarbeid etter fylte 17 år)? Oppgi antall år:

_____

4. Hvor mange år har du jobbet samlet innen offentlig virksomhet (stat, kommune og fylkeskommune)?

REGISTRER ANTALL ÅR

IKKE SIKKER=99

5. Hvor stor **faktisk** stillingsandel hadde du på det tidspunktet når du regner med ekstravakter m.v.? (Dersom du hadde flere deltidsstillinger, oppgi samlet stillingsandel) Oppgi samlet stillingsandel: _____

6. HVIS DELTID (mindre enn 100 % stillingsandel)

Hva var de viktigste grunnene til at du jobbet deltid? FLERE SVAR MULIG

- 1: Virksomheten kunne bare tilby deltid
- 2: Jeg hadde helseproblemer/var sliten og orket ikke jobbe mer
- 3: Omsorg for syk/pleietrengende partner/barn gjorde det vanskelig å jobbe full tid
- 4: Omsorg for eldre foreldre gjorde det vanskelig å jobbe full tid
- 5: Økonomisk trengte jeg ikke å jobbe mer
- 6: Arbeidet var såpass krevende at jeg ikke klarte å jobbe mer
- 7: Jeg ønsket ikke å jobbe mer
- 8: Andre grunner
- 9: Ikke sikker/Ubesvart

7. Så litt mer om din yrkesbakgrunn. Hva slags yrke eller stilling hadde du på pensjoneringstidspunktet?

DVS. RETT FØR IO PENSJONERTE SEG/ BEGYNTE Å TA UT PENSJON

NOTER DEN BETEGNELSEN SOM GIR DEN BESTE
BESKRIVELSE AV JOBBINNHOLED

- 1: Yrke.....NOTER *OPEN
- 2: Ikke sikker

8. Hvilken kommunal sektor jobbet du i på det tidspunktet?
DVS. RETT FØR IO PENSJONERTE SEG/ BEGYNTE Å TA UT PENSJON

- 1: Hjemmetjenesten
- 2: Sykehjem
- 3: Omsorgsenhet
- 4: Barnevern
- 5: Sosialetaten (NAV-kommune)
- 6: Helse og sosial ellers
- 7: Kommuneadministrasjonen
- 8: Samferdsel og teknisk
- 9: Kirke og kultur
- 10: Barnehage
- 11: SFO
- 12: Grunnskolen (1.-7. trinn)
- 13: Ungdomsskolen (8.-10. trinn)
- 14: Videregående skole (yrkesfag)
- 15: Videregående skole (allmennfag)
- 16: Annet – noter _____
- 17: Ikke sikker/ubesvart

9. Mottak du AFP-pensjon, uførepensjon, tjenstepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år (særaldersgrense), eller annen type førtidspensjon?

- 1: Ja, AFP-pensjon – gå til A
- 2: Ja, uførepensjon – gå til B
- 3: Ja, tjenstepensjon med lavere aldersgrense enn fylte 67 år (særaldersgrense) – gå til C
- 4: Annen type førtidspensjon- noter hva: _____
- 5: Nei

9b. Fra hvilken alder mottok du førtidspensjon?

- 1: 62 år → GÅ TIL C
- 2: 63 år → GÅ TIL C
- 3: 64 år → GÅ TIL C
- 4: 65 år
- 5: 66 år
- 6: Ikke sikker/ubesvart

HVIS 65-66 ÅR I SPM 9b

9c. Var førtidspensjonen du da mottok tjenstepensjon med særaldersgrense, eller var tjenstepensjon som del av AFP?

TIL INTERVJUER: I prinsippet er det disse to alternativene man har hvis man går av som 65-66 åring i kommunal sektor. Går en av før 65 år er det vanskeligste at man får tjenstepensjon med særaldersgrense, mens man fra 65 år også kan ta ut tjenstepensjon som del av AFP.

- 1: Tjenstepensjon med særaldersgrense → GÅ TIL C
- 2: Tjenstepensjon som del av AFP → GÅ TIL SPM 11
- 3: Nei, ingen av delene

DEL A: Hvis svar 1 på spørsmål 9 – AFP-PENSJON tidligere:

10. Fra hvilken alder mottok du AFP-pensjon?

(Det er kun mulig å ta ut AFP i aldersspennet fra og med 62 år til og med 66 år. I kommunal sektor er AFP-pensjonen forskjellig avhengig av om man tar ut AFP som 62-64-åring eller som 65-66-åring. Fra fylte 65 år tilsvarer AFP-pensjonen for de aller fleste tjenestepensjonen).

- 1: 62 år
- 2: 63 år
- 3: 64 år
- 4: 65 år
- 5: 66 år
- 6: Ikke sikker/ubesvart

11. Når du tok ut AFP-pensjon, tok du ut del-AFP og kombinerte med fortsatt arbeid, eller tok du ut full AFP-pensjon?

- 1: Full AFP-pensjon – gå til A1
- 2: Delvis AFP i kombinasjon med fortsatt arbeid – gå til A2
- 3: Ikke sikker/ubesvart

A1. Hvis svar 1 på spørsmål A2 - FULL AFP-PENSJON tidligere:

12. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut full AFP-pensjon?

a) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av. LES OPP

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

b) Du trengte ikke lenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

c) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende

d) Du følte press fra arbeidsgiver om å gå av

e) Det var praktisk å gå av, fordi ektefellen også var pensjonist/snart skulle bli pensjonist

f) Du ønsket deg mer fritid

g) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

h) Det var vanlig på arbeidsplassen å gå av med pensjon så snart man hadde rett til det

i) Arbeidet var fysisk belastende

j) Arbeidet var psykisk belastende

l) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre)

n) Det var vanskelig å få til en kombinasjon av deltidarbeid og del-AFP på arbeidsplassen

o) Du hadde trengt tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette, men fikk ikke det

p) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

13. Hva var hovedårsaken til at du tok ut full AFP-pensjon i stedet for å kombinere fortsatt arbeid med del-AFP?

1: Jeg hadde en jobb som ikke var tilrettelagt for kombinasjon med delvis AFP

2: Jeg var ikke kjent med muligheten til å gå av med del-AFP

3: Jeg følte press fra arbeidsgiver om å gå av med full pensjon

4: Familien ønsket at jeg skulle gå av med full pensjon

5: Jeg ønsket selv å gå av med full pensjon

6: Annet – oppgi i så fall hva: _____

7: Ikke sikker/ubesvart

14. Ble din økonomi som pensjonist dårligere eller bedre enn du hadde ventet før du gikk av?

1: Mye bedre enn forventet

2: Noe bedre enn forventet

3: Omtrent som forventet

4: Noe dårligere enn forventet

5: Mye dårligere enn forventet

6: Vet ikke

15. Har du noen gang angret på at du tok ut full AFP-pensjon med en gang, og ikke fortsatte å jobbe?

LES OPP 1-4

1: Ja, i stor grad

2: Ja, i noen grad

3: Nei, i liten grad

4: Nei, ikke i det hele tatt

5: Ikke sikker/ubesvart

16. Om du hadde vist det du nå vet om din økonomiske situasjon som pensjonist, ville du ha valgt å gå av med full AFP på samme tidspunkt?

HVIS NEI, FØLG OPP:

Ville du valgt å kombinere AFP med arbeid noen år, ville du ventet lenger med å gå av, eller ville du gått av tidligere?

1: Ja, jeg ville gått av med full pensjon på samme tidspunkt

2: Nei, jeg ville valgt å kombinere delvis AFP-pensjon og arbeid noen år

3: Nei, jeg ville ventet lenger med å gå av

4: Nei, jeg ville gått av tidligere

5: Jeg hadde ikke noe valg med hensyn til pensjoneringstidspunkt

6: Ikke sikker/Ubesvart

17. Om du ikke hadde hatt rett til å gå av med AFP, ville du da...

LES OPP 1-7

- 1: Vært i arbeid med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i arbeid, men med redusert stillingsprosent
- 3: Søkt uførepensjon
- 4: Gått av med tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 (særaldersgrense)
- 5: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 6: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familie e.a.
- 7: Annet
- 8: Usikker/vet ikke.

18. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

LES OPP 1-4

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

19. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

20. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre?

LES OPP 1-3

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

A2. Hvis svar 2 på spørsmål xx – delvis AFP-PENSJON i kombinasjon med deltidsarbeid tidligere:

21. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut delvis pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut delvis AFP-pensjon?

a) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å ta ut pensjon

LES OPP 1-3

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

b) Du trengte ikke lenger like store inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

c) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende

d) Du følte press fra arbeidsgiver om å ta ut delvis AFP

e) Det var praktisk å ta ut del-AFP, fordi ektefellen var pensjonist/snart skulle bli pensjonist

f) Du ønsket deg mer fritid

g) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

h) Det var vanlig på arbeidsplassen å ta ut AFP så snart man hadde rett til det

i) Arbeidet var fysisk belastende

j) Arbeidet var psykisk belastende

l) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre).

n) Det var lett å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og del-AFP på arbeidsplassen

o) Du hadde trengt tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette, men fikk ikke det

p) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

22. Hvor mye pensjon tok du ut og hvor mye jobbet du da du var AFP-pensjonist?

- 1: 20 prosent pensjon og 80 prosent arbeid
- 2: 40 prosent pensjon og 60 prosent arbeid
- 3: Annet
- 4: Usikker/ husker ikke

23. Hadde du denne kombinasjonen hele tiden mens du tok ut del-AFP?

- 1: Ja, samme brøk hele tiden
- 2: Nei, annen brøk tidligere
- 3: Usikker/husker ikke

24. Ble din økonomi som pensjonist dårligere eller bedre enn du hadde forventet før du tok ut del AFP?

- 1: Mye bedre enn forventet
- 2: Noe bedre enn forventet
- 3: Omtrent som forventet
- 4: Noe dårligere enn forventet
- 5: Mye dårligere enn forventet
- 6: Vet ikke

25. Har du noen gang angret på at du tok ut del-AFP-pensjon, og ikke fortsatte i full jobb noen år til?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

26. Nå når du kjenner din økonomiske situasjon som pensjonist. Ville du likevel ha valgt å ta ut del AFP på samme tidspunkt?

HVIS NEI, FØLG OPP:

Ville du ventet lenger, ville du tatt ut del-AFP tidligere, eller ville du tatt ut full AFP? **OK!**

- 1: Ja, jeg ville ha tatt ut del-AFP på samme tidspunkt
- 2: Nei, jeg ville ventet lenger
- 4: Nei, jeg ville gått av tidligere med del AFP
- 5: Nei, jeg ville tatt ut full AFP på samme tidspunkt
- 6: Jeg hadde ikke noe valg med hensyn til pensjoneringstidspunkt
- 7: Usikker

27. Hvis det ikke hadde vært mulig å kombinere del-AFP og arbeid, ville du da...

LES OPP 1-8

- 1: Vært i arbeid med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i arbeid, men med redusert stillingsprosent
- 3: Gått av med full AFP-pensjon
- 4: Søkt uførepensjon
- 5: Gått av med tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år (særaldersgrense)
- 6: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 7: Sluttet å jobbe og levde på private midler, familie e.a.
- 8: Annet
- 9: Usikker/vet ikke

28. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

29. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

30. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

Hvis svar 2 på spørsmål 2 - uførepensjon tidligere:

31. Fra hvilken alder mottok du uførepensjon? Oppgi alder: _____

32. Fra hvilken alder var du reelt sett ute av arbeidslivet om vi tar hensyn til perioden med langvarig sykmelding, evt. rehabilitering, attføring, midlertidig uførepensjon eller arbeidsavklaringspenger?
Oppgi alder: _____

33. Hadde du full eller gradert uførepensjon?

1: Full uførepensjon

2: Gradert/delvis uførepensjon

3: Ikke sikker/ubesvart

34. Var helseproblemene som førte til uførepensjonering arbeidsrelatert?

LES OPP 1-4

1: I stor grad

2: I noen grad

3: I liten grad

4: Ikke i det hele tatt

5: Ikke sikker/ubesvart

35. Fikk du tilbud om tilrettelegging på arbeidsplassen før du ble uførepensjonert?

1: Ja

2: Nei

3: Usikker/husker ikke

36. Hvis ja på spørsmål 35:

Hva slags tilrettelegging var det snakk om?

LES OPP 1-7 FLERE SVAR MULIG

1: Andre eller lettere arbeidsoppgaver

2: Annen stilling

3: Endret vakt-/skiftordning (f.eks. å slippe natt- og helsearbeid)

4: Mer fleksibel arbeidstid

5: Hjemmekontor

6: Ergonomiske og/eller tekniske hjelpemidler

7: Annet

8: Ikke sikker/ubesvart

37. Hvis ja på spørsmål 35:

I hvilken grad vil du si at tilretteleggingen gjorde det lettere for deg å være i arbeid?

LES OPP 1-4

1: I stor grad

2: I noen grad

3: I liten grad

4: Ikke i det hele tatt

5: Ikke sikker/ubesvart

38. Hvis nei på spørsmål 35 eller svar 3 eller 4 på spørsmål 37:
Hva slags tilrettelegging tror du kunne bidratt til at du kunne fortsatt i arbeid (unngått uførepensjonering)?

FLERE SVAR MULIG

- 1: Andre eller lettere arbeidsoppgaver
  - 2: Annen stilling
  - 3: Endret vakt-/skiftordning (f.eks. å slippe natt- og helsearbeid)
  - 4: Mer fleksibel arbeidstid
  - 5: Hjemmekontor
  - 6: Ergonomiske og/eller tekniske hjelpemidler
  - 7: Annet – NOTER HVA: _____
  - 8: Ingen
  - 9: Usikker/vet ikke
39. I hvilken grad vil du si at sjefen din (din nærmeste leder) var interessert i å finne løsninger i forhold til den situasjonen du var i? **OK!**

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

40. Hadde du i den perioden hvor du mottok uførepensjon noen gang lønnet arbeid?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

41. Hvis ja på spørsmål 40.

Hvor mange år kombinerte du uførepensjon og arbeid? Oppgi antall år: _____

42. Hvis ja på spørsmål 40. Jobbet du på din gamle arbeidsplass eller arbeidet du et annet sted når du var uførepensjonist?

- 1: På samme arbeidsplass
- 2: Annen arbeidsplass
- 3: Ikke sikker/ubesvart

43. Hvis ja på spørsmål 40.

Hvor mye jobbet du i gjennomsnitt per uke ved siden av uførepensjonen? Angi prosentandel av full stilling: _____

Hvis svar 3 på spørsmål 3 – gått av med tjenstepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense):

43. Fra hvilken alder tok du ut tjenstepensjon? Oppgi alder: _____ (mulighetsområde 57-66 år)

44. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut tjenstepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense)?

a) Du hadde plikt til å fratru stillingen

LES OPP 1-3

1: Stor betydning

2: Noe betydning

3: Ingen betydning

4: Ikke sikker

b) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av

c) Du følte press fra arbeidsgiver om å gå av

d) Du følte press fra kollegaer om å gå av

e) Det var svært økonomisk gunstig å ta ut pensjon tidlig

f) Du trengte ikke lenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

g) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende

h) Det var praktisk å gå av, fordi ektefellen også var pensjonist/snart skulle bli pensjonist

i) Du ønsket deg mer fritid

j) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

k) Det var vanlig på arbeidsplassen å gå av med pensjon så snart man hadde rett til det

l) Arbeidet var fysisk belastende

m) Arbeidet var psykisk belastende

o) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre).

q) Du hadde trengte tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette, men fikk ikke det

r) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

45. Hadde du i løpet av den perioden du mottok tjenestepensjon (før fylte 67 år) lønnet arbeid?

- 1: Ja, hele tiden
- 2: ja, i en periode
- 3: Nei

46. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 45:

Hvor mange år (før fylte 67 år) jobbet du ved siden av å motta tjenestepensjon? Oppgi antall år: _____

47. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 45:

Hvor mye jobbet du sånn ca. i gjennomsnitt per uke? Oppgi prosentandel av full stilling: _____

48. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 45:

Jobber/jobbet du i samme type yrke som tidligere, eller i annen type yrke/stilling?

- 1: Ja, samme yrke/stilling
- 2: Nei, annen type stilling
- 3: Ikke sikker/ubesvart

49. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 45:

Hva slag type stilling/yrke hadde du: _____

50. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 45:

Jobbet du i privat eller offentlig sektor?

- 1: Privat sektor
- 2: Offentlig sektor
- 3: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

51. Om du hadde kunnet velge hadde du da helst villet stå i din opprinnelige stilling til utover oppnådd særaldersgrense?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

52. Hvis ja på spørsmål 51.

Til hvilken alder kunne du tenkt deg og fortsatt i din opprinnelige stilling/yrke? Oppgi alder: _____

52b. Diskuterte du dette med din arbeidsgiver?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

53. Om du ikke hadde hatt en stilling med særaldersgrense, ville du da...

LES OPP 1-8

- 1: Vært i samme stilling med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i samme stilling med redusert stillingsprosent
- 3: Tatt ut delvis AFP-pensjon og kombinert med deltidsarbeid
- 4: Tatt ut full AFP-pensjon
- 5: Søkt om uførepensjon
- 6: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 7: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familien e.a.
- 8: Annet
- 9: Usikker/vet ikke

54. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

55. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

56. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

HVIS IO VAR YRKESAKTIVE FRAM TIL FYLTE 67 ÅR (er yrkesaktiv eller pensjonist nå, men har ikke tatt ut pensjon før fylte 67 år – dvs. svarer enten 1 eller 2 på spørsmål 1 eller 1 eller 2 på spørsmål 2):

57. Omtrent hvor mange år hadde du vært i inntektsgivende arbeid da du fylte 67 år? (Regn med både heltids- og deltidsarbeid etter fylte 17 år)? Oppgi antall år: _____

58. Hvor mange år har du jobbet samlet innen offentlig virksomhet (stat, kommune og fylkeskommune)?

REGISTRER ANTALL ÅR

IKKE SIKKER=99

59. Hvor stor **faktisk** stillingsandel hadde du før du fylte 67 år, når du regner med ekstravakter m.v.? (Dersom du hadde flere deltidsstillinger, oppgi samlet stillingsandel) Oppgi samlet stillingsandel: _____

60. HVIS DELTID (mindre enn 100 % stillingsandel)

Hva er de viktigste grunnene til at du jobbet deltid? FLERE SVAR MULIG

1: Virksomheten kunne bare tilby deltid

2: Jeg hadde helseproblemer/er sliten og orker ikke jobbe mer

3: Omsorg for pleietrengende partner/barn gjorde det vanskelig å jobbe full tid

4: Omsorg for eldre foreldre gjorde det vanskelig å jobbe full tid

5: Økonomisk trengte jeg ikke å jobbe mer

6: Arbeidet var såpass krevende at jeg ikke klarer å jobbe mer

7: Jeg ønsket ikke å jobbe mer

8: Andre grunner NOTER*OPEN

9: Ikke sikker/ubesvart *NMUL

61. Så litt mer om din yrkesbakgrunn.

Hva slags yrke eller stilling hadde du på det tidspunktet (når du fylte 67 år)? NOTER DEN

BETEGNELSEN SOM GIR DEN BESTE

BESKRIVELSE AV JOBBINNHALDET

1: Yrke.....NOTER *OPEN

2: Ikke sikker

62. Hvilken kommunal sektor jobbet du i på det tidspunktet?

- 1: Hjemmetjenesten
- 2: Sykehjem
- 3: Omsorgsenhet
- 4: Barnevern
- 5: Sosialetaten (NAV-kommune)
- 6: Helse og sosial ellers
- 7: Kommuneadministrasjonen
- 8: Samferdsel og teknisk
- 9: Kirke og kultur
- 10: Barnehage
- 11: SFO
- 12: Grunnskolen (1.-7. trinn)
- 13: Ungdomsskolen (8.-10. trinn)
- 14: Videregående skole (yrkesfag)
- 15: Videregående skole (allmennfag)
- 16: Annet – noter _____
- 17: Ikke sikker/ubesvart

63. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del fortsetter å jobbe etter at de kunne gått av med pensjon. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du har fortsatt å jobbe fram til fylte 67 år (eller lenger)?

a) Du ville få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av. LES OPP

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

b) Du trengte inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

c) Arbeidsoppgavene var interessant og givende

d) Du følte at arbeidsgiver hadde behov for deg

e) Det var praktisk å fortsette i arbeid, fordi ektefellen/samboeren fremdeles var i arbeid

f) Du hadde ikke behov for mer fritid

g) Du hadde fremdeles god helse og følte deg ikke spesielt sliten

h) Det var vanlig å vente med å gå av med pensjon på arbeidsplassen

i) Arbeidet var ikke fysisk belastende

j) Arbeidet var ikke psykisk belastende

k) Det var vanskelig å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og delpensjon på arbeidsplassen

l) Du trengte og fikk arbeidet tilrettelagt

m) Du hadde stor fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

n) Du hadde fått mer fritid fra arbeidsgiver etter fylte 62 år gjennom lengre ferie eller kortere arbeidstid

HVIS SVART 1-2 PÅ SPØRSMÅL 1

64. Jobber du i dag...

- 1: Fulltid
- 2: Fast deltidsstilling
- 3: Eller tar du ekstravakter/oppdrag innimellom
- 4: Nei

65. Hvis 1 eller 2 på spørsmål 1.

Ved hvilken alder regner du med å slutte å jobbe og bli pensjonist på heltid?

NOTER ALDER NÅR DE SKAL GÅ OVER TIL FULL PENSJON
IKKE SIKKER=99

66. Hvis 1 eller 2 på spørsmål 2, og 3 eller 4 på spørsmål 1:
Når gikk du av med pensjon? Oppgi alder: _____

67. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

68. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

69. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

TIL ALLE

Kunnskapsspørsmål om pensjon

101. Ved inngangen til 2011 ble det innført nye regler for alderspensjon fra folketrygden. Hvor god eller dårlig kjennskap vil du si du har til hvordan du berøres av de nye reglene for alderspensjon?

- 1: Svært god kjennskap
- 2: Ganske god kjennskap
- 3: Ganske dårlig kjennskap
- 4: Svært dårlig kjennskap
- 5: Ikke sikker

102. Vi har også noen spørsmål om offentlig pensjoner, pensjonsreformen og konsekvensene av denne.

Kan du oppgi om du mener følgende utsagn hhv. stemmer eller ikke stemmer?

a) Du må ha 30 års opptjening for å få full tjenstepensjon

- 1: Stemmer
- 2: Stemmer ikke
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

b) Den kommunale AFP-ordningen gir deg mulighet til å kombinere arbeid og pensjon fra fylte 62 år

c) Du kan ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden ved fylte 62 år hvis du har høy nok opptjening

d) Tjenstepensjonen utgjør 66 prosent av sluttlønnen ved full opptjening

e) Du kan kombinere full AFP-pensjon og lønnet arbeid uten avkortning av pensjonen

f) Venter du med å ta ut alderspensjon fra folketrygden får du høyere årlige utbetalinger fra tjenstepensjonsordningen fra 67 år

g) Alderspensjon fra folketrygden kan ikke kombineres med fulltids jobb uten avkortning av pensjonen

h) Man tjener opp pensjon i folketrygden fram til fylte 75 år

i) Offentlig ansatte må ikke jobbe lenger selv om levealderen for deres aldersgruppe øker.

j) Alle pengene du tjener gir deg pensjonsopptjening, selv om du ikke skatter av det

103. Har du i løpet av det siste året selv lett etter informasjon for å finne ut hva pensjonsreformen og endringene i reglene for alderspensjon betyr for deg?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke aktuelt

104. Hvis ja på spørsmål 3:
Hvilke kilder har du benyttet?

- 1: NAV sine nettsider om pensjon
- 2: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) sine nettsider om pensjon
- 3: Statens Pensjonskasse (SPK) sine nettsider om pensjon
- 4: Annen pensjonsleverandørs nettsider (f.eks. Storebrand, DnB, kommunens egen pensjonskasse o.l.)
- 5: Din arbeidsgiver (leder, personalkontor o.l.)
- 6: Fagforeningen/tillitsvalgte
- 7: Annet
- 8: Usikker

Arbeidsmiljø, seniorpolitikk og tilrettelegging for eldre på arbeidsplassen

105. Oppfattet/oppfatter du at eldre arbeidstakere ble (blir) sett på som attraktiv arbeidskraft i virksomheten du jobbet i på pensjoneringstidspunktet/jobber i dag (om ikke pensjonert)?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt

106. Har du vært berørt av større omstillinger eller endringer på din arbeidsplass i løpet av de siste to årene?

(hvis pensjonist: Var du berørt av større omstillinger eller endringer på din arbeidsplass i løpet av de siste to årene før du tok ut pensjon?)

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, i ingen grad
- 5: Vet ikke/usikker

107. Hvor lett eller vanskelig vil du si at det er/var på din arbeidsplass å få til en ordning med delvis AFP-pensjon og kombinere med delvis arbeid?

LES OPP 1-4

- 1: Svært lett
- 2: Nokså lett
- 3: Nokså vanskelig
- 4: Svært vanskelig
- 5: Usikker/vet ikke

HVIS HAR HATT RETT TIL SÆRALDERSGRENSE, MEN IKKE BENYTTET SEG AV DEN

113. Hvorfor har du ikke benytte deg av retten særaldersgrensen gir til tidlig uttak av tjenestepensjon?

- 1: Jeg hadde ikke/har ikke tilstrekkelig opptjening i pensjonsordningen
- 2: Annen ytelse ga/gir høyere pensjon
- 3: Jeg ønsket/ønsker å fortsette i arbeid
- 4: Arbeidsgiver ønsket/ønsker at jeg skulle fortsette i arbeid
- 5: Annet

114. Har din arbeidsplass noen tilbud om særskilte tiltak eller tilrettelegging for seniorer (evt. hadde de tilbud om særskilte tiltak eller tilrettelegging for seniorer når du var i arbeid)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker/vet ikke/ husker ikke

115. Hvis ja på spørsmål 114:

Fikk du eller har du fått tilbud om noen av disse tiltakene/ordningene?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/husker ikke

116. Hvis ja på spørsmål 115: Hva slags tilbud dreide eller dreier det seg om?

FLERRE SVAR MULIG

- 1: Redusert arbeidstid til samme lønn (f.eks. 90 eller 80 % stilling til 100 % lønn)
- 2: Bonus/ekstra lønn
- 3: Ekstra fridager/feriedager (utover de 5 ekstra dagene alle får fra fylte 60 år)
- 4: Slapp enkelte arbeidsoppgaver/lettere arbeid (utover f.eks. redusert leseplikt for eldre lærere)
- 5: Bytte av arbeidsoppgaver eller stilling
- 6: Egen seniorsamtale
- 7: Hjemmekontor
- 8: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 9: Ikke sikker/ubesvart

117. Hvis ja på spørsmål 115:

Bidro tilbudet til at du valgte å fortsette i arbeid lengre enn du først hadde planlagt?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker

118. I hvilken grad vil du si at det tilrettelegges/ble tilrettelagt for en fleksibel og individuell tilpasset overgang fra arbeid til pensjon på din arbeidsplass?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker

119. Hvis 4 eller 5 på spørsmål 18:

I hvilken grad vil du si liten eller manglende tilrettelegging/tiltak for seniorer på din arbeidsplass skyldes/skyldtes forhold som:

a) Mangel på alternative arbeidsoppgaver	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
b) Virksomhetens dårlige økonomi	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
c) Stort arbeidspress grunnet manglende bemanning	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke

d) Stort tidspress på grunn av arbeidets karakter	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
e) Manglede oversikt hos leder over denne type behov	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
f) Manglede vilje hos leder til å tilrettelegge	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
g) Tror ikke ansatte tør si fra om behov	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
h) Negative holdninger hos kollegaer	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke

120. Så følger det en del påstander om arbeidsmiljøet og arbeidssituasjonen, hvor vi vil du skal angi i hvilken grad dette stemmer/stemte for deg og din arbeidsplass (siste arbeidsplass – om de er pensjonert): Stemmer godt, stemmer til en viss grad, stemmer overhodet ikke, Vet ikke/usikker.

A) Jeg kommer (kom) godt overens med min nærmeste leder

- 1: Stemmer godt
- 2: Stemmer til en viss grad
- 3: Stemmer overhodet ikke
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

B) Det er (var) uklare mål og forventninger til arbeidet mitt

C) Arbeidet mitt er (var) svært fysisk krevende

D) Jeg har (hadde) ofte for mye å gjøre

E) Jeg føler (følte) meg verdsatt av nærmeste leder

F) Arbeidsoppgavene mine er (var) utfordrende og givende

G) Jeg får (fikk) sjelden tid til å utføre arbeidsoppgavene slik jeg selv mener (mente) de bør (burde) gjøres

H) Det er (var) godt samsvar mellom min kompetanse og de oppgavene jeg har (hadde) ansvaret for

I) Jeg har (hadde) stor frihet i arbeidet mitt

L) Arbeidet mitt var ikke videre psykisk krevende

121. Hadde du en jobb som medførte skift/turnus-arbeid da du var 61 år (eller på pensjoneringstidspunktet for dem som gikk av med pensjon tidligere)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Husker ikke

Til slutt noen bakgrunns spørsmål.

122. Er du .....? LES OPP 1-5

- 1: Gift
- 2: Samboende
- 3: Partner
- 4: Skilt/separert
- 5: Enke, enkemann
- 6: Enslig
- 7: Ikke oppgitt

HVIS EKTEFELLE, SAMBOER ELLER PARTNER

123. Da du var 61 år, var din ektefelle/samboer/partner yrkesaktiv, hjemmearbeidende, pensjonist, delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist, eller ingen av delene?

UFØREPENSJONIST, AFP-PENSJONIST OG ALDERSPENSJONIST, ANDRE FØRTIDSPENSJONISTER OG ALDERSPENSJONISTER - BRUK 3 PENSJONIST

DE SOM TAR UT DELPENSJON AFP ELLER DELVIS UFØREPENSJON - BRUK 5 DELVIS...

- 1: Yrkesaktiv
- 2: Hjemmearbeidende
- 3: Pensjonist
- 4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist
- 5: Ingen av delene

124. Da du var i begynnelsen av 60-årene (60-63 år), hadde din ektefelle (samboer) eller andre i din aller nærmeste familie da helseproblemer slik at de hadde behov for daglig omsorg eller pleie?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei
- 4: Vanskelig å si

125. Hadde du (selv) noen varige helseproblemer eller følte deg sliten når du var i begynnelsen av 60-årene (60-63 år)?

- 1: Ja, helseproblemer
- 2: Ja, sliten
- 3: Nei
- 4: Vanskelig å si

126. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 125:
I hvilken grad påvirket dette din arbeidsevne?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Usikker

127. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 126:
Fikk du arbeidet tilpasset/tilrettelagt på noen måte som følge av helseproblemene?

LES OPP 1-4

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Usikker

128. Hvilken måned i året er du født?

- 1: Januar
- 2: Februar
- 3: Mars
- 4: April
- 5: Mai
- 6: Juni
- 7: Juli
- 8: August
- 9: September
- 10: Oktober
- 11: November
- 12: Desember
- 13: Vil ikke oppgi

129. Hvor mange års utdanning utover grunnskolen har du?

- 1: Ingen
- 2: 1-3 år (videregående, uten fagbrev)
- 3: 3-4 år (videregående, med fagbrev)
- 4: 4-6 år (fullført Univ/Høgsk lavere grad)
- 4: Flere enn 6 år (fullført Univ/Høgsk høyere grad)
- 6: Usikker/vet ikke

130. Hva var din samlede bruttolønn - sånn om lag – når du var 61 år? HVIS MAN DA ALT HADDE BLITT PENSJONERT - BRUTTOINNTEKT DET SISTE ÅRET I FULL JOBB. ÅRLIG LØNNSINNTEKT FØR SKATT. OPPGI BELØP I NÆRMESTE TUSEN KR. 999= IKKE SIKKER

131. Hva var husstandens samlede inntekt (brutto) - sånn om lag – når du var 61 år? MAN DA ALT HADDE BLITT PENSJONERT - BRUTTOINNTEKT DET SISTE ÅRET I FULL JOBB. ÅRLIG LØNNSINNTEKT FØR SKATT. OPPGI BELØP I NÆRMESTE TUSEN KR. 999= IKKE SIKKER

131. Hvor mye har du og eventuelt din partner spart med tanke på alderdommen?

- 1: Ingenting
- 2: Under 500 000 kr
- 3: Mellom 500 000 – 1 mill kr
- 4: 1 mill kr eller mer
- 5: Vil ikke oppgi
- 6: Usikker

132. Har du noen form for privat livsforsikring eller pensjonsforsikring?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke sikker

133. Registrer kjønn

- 1: Mann
- 2: Kvinne

Vedlegg 2: Spørreskjema 1946-kohort

UNDERSØKELSE BLANT PERSONER FØDT 1946

29. AUGUST - 28 SEPTEMBER 2012

INTRO

God kveld, mitt navn er *?AGENTNAME, og jeg ringer fra Respons Analyse AS. Snakker jeg med <NAVN>?

NÅR RETT PERSON

Du fikk for en tid siden tilsendt et brev om en undersøkelse vi gjør for Fafo om pensjon og arbeidsliv. Har du fått lest brevet?

HVIS JA: Kunne du tenke deg å svare på undersøkelsen nå?

HVIS IKKE LEST BREVET:

Vi gjennomfører for tiden en undersøkelse blant personer i alderen 62 til 69 år om deres tid i arbeidslivet og om pensjonsspørsmål. I den forbindelse skulle vi gjerne ha stilt deg noen spørsmål. Opplysningene vi samler inn skal brukes i et forskningsprosjekt forskningsstiftelsen Fafo har for partene i kommunesektoren. Formålet med prosjektet er å få økt kunnskap om når folk går av med pensjon og hvorfor. Det er selvsagt frivillig å delta eller ikke. Har du mulighet til å sette av ca.10-15 minutter til et intervju?

1. Først noen bakgrunnsspørsmål slik at vi kan stille deg de riktige spørsmålene etterpå. Er du i dag ...

SYKEMELDT - BRUK 2 YRKESAKTIV

UFØREPENSJONISTER, AFP-PENSJONISTER, ANDRE FØRTIDSPENSJONISTER OG ALDERSPENSJONISTER - BRUK 3 PENSJONIST

DE SOM TAR UT DELPENSJON AFP ELLER DELVIS UFØREPENSJON - BRUK 4 DELVIS...

LES OPP 1-4

1: Yrkesaktiv

2: Yrkesaktiv, men langvarig sykmeldt

3: Pensjonist

4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist (kombinerer arbeid og pensjon)

5: Ingen av delene

2b. Har du i dag, eller hadde du på pensjoneringstidspunktet en stilling med særaldersgrense (tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år)?

1: Ja

2: Nei

3: Vet ikke/usikker

HVIS JA PÅ SPM 2B

2c. Hva er særaldersgrensen for din stilling? Oppgi aldersgrensen: _____ (det vanlige er 65 år, 63 år, 62 år og 60 år)

HVIS JA PÅ SPM 2B

2d. Kjenner du til at noen i ditt yrke på arbeidsplassen har fortsatt i stillingen/yrket etter at de har nådd særaldersgrensen?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

HVIS INGEN AV DELENE I SPM 1

3. Hvis du ikke er yrkesaktiv eller pensjonist, hva vil du si er din hovedinntektskilde?

- 1: Arbeidsledighetstrygd
- 2: Ektefelle, samboers eller andres inntekt (hjemmearbeidende)
- 3: Sosialhjelp
- 4: Annet... NOTER

GÅ TIL FELLESEDEL

Hvis Yrkesaktiv(evt. langvarig sykmeldt) i spm 1 → gå til B

Hvis pensjonist i spm 1 → gå til A

Hvis delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist (kombinerer arbeid og pensjon) i spm 1 → gå til A

A: HVIS DU ER PENSJONIST (SVART 3 ELLER 4 PÅ SPØRSMÅL 1)

3. Omtrent hvor mange år hadde du vært i inntektsgivende arbeid da du første gang mottok pensjon? (Regn med både heltids- og deltidsarbeid etter fylte 17 år)? Oppgi antall år: _____

4. Hvor lenge hadde du jobbet samlet innen offentlig virksomhet da du første gang mottok pensjon (stat, kommune og fylkeskommune)?

REGISTRER ANTALL ÅR

IKKE SIKKER=99

5. Hvor stor **faktisk** stillingsandel hadde du på det tidspunktet når du regner med ekstravakter m.v.? (Dersom du hadde flere deltidsstillinger, oppgi samlet stillingsandel) Oppgi samlet stillingsandel: _____

HVIS DELTID (mindre enn 100 % stillingsandel)

6. Hva er de viktigste grunnene til at du jobbet deltid? FLERE SVAR MULIG

- 1: Virksomheten kan bare tilby deltid
- 2: Jeg har helseproblemer/er sliten og orker ikke jobbe mer
- 3: Omsorg for pleietrengende partner/barn gjør det vanskelig å jobbe full tid
- 4: Omsorg for eldre foreldre gjør det vanskelig å jobbe full tid
- 5: Økonomisk trenger jeg ikke å jobbe mer
- 6: Arbeidet er såpass krevende at jeg ikke klarer å jobbe mer
- 7: Jeg ønsker ikke å jobbe mer
- 8: Andre grunner NOTER
- 9: Vanskelig å si

7. Så litt mer om din yrkesbakgrunn. Hva slags yrke eller stilling hadde du på det tidspunktet?

NOTER DEN BETEGNELSEN SOM GIR DEN BESTE

BESKRIVELSE AV JOBBINNHALDET

- 1: Yrke.....NOTER *OPEN
- 2: Ikke sikker

8. Hvilken kommunal sektor jobbet du i på det tidspunktet?

- 1: Hjemmetjenesten
- 2: Sykehjem
- 3: Omsorgsenhet
- 4: Barnevern
- 5: Sosialetaten (NAV-kommune)
- 6: Helse og sosial ellers
- 7: Kommuneadministrasjonen
- 8: Samferdsel og teknisk
- 9: Kirke og kultur
- 10: Barnehage
- 11: SFO
- 12: Grunnskolen (1.-7. trinn)
- 13: Ungdomsskolen (8.-10. trinn)
- 14: Videregående skole (yrkesfag)
- 15: Videregående skole (allmennfag)
- 16: Annet – noter _____
- 17: Ikke sikker/ubesvart

9. Hva slags type pensjonsytelse mottar du nå?

LES OPP 1-5

- 1: Avtalefestet pensjon, AFP 65-66 år (tilsvarer full alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen) – gå til A
- 2: Uførepensjon – gå til B
- 3: Tjenestepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense) – gå til C
- 4: Fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 5: Annet – noter hva: _____
- 6: Ikke sikker – gå til fellesdel

HVIS 4 ELLER 5 I SPM 9

9b. Fra hvilken alder mottok du førtidspensjon?

- 1: 62 år → GÅ TIL C
- 2: 63 år → GÅ TIL C
- 3: 64 år → GÅ TIL C
- 4: 65 år
- 5: 66 år
- 6: Ikke sikker/ubesvart

HVIS 65-66 ÅR I SPM 9b

9c. Var førtidspensjonen du da mottok tjenestepensjon med særaldersgrense, eller var tjenestepensjon som del av AFP?

TIL INTERVJUER: I prinsippet er det disse to alternativene man har hvis man går av som 65-66 åring i kommunal sektor. Går en av før 65 år er det vanskeligst at man får tjenestepensjon med særaldersgrense, mens man fra 65 år også kan ta ut tjenestepensjon som del av AFP.

- 1: Tjenestepensjon med særaldersgrense → GÅ TIL C
- 2: Tjenestepensjon som del av AFP → GÅ TIL SPM 11
- 3: Nei, ingen av delene

Hvis avtalefestet pensjon (som er det samme som alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen fra fylte 65 år i offentlig sektor):

10. Fra hvilken alder begynte du å ta ut AFP-pensjon?

(Det er kun mulig å ta ut AFP i aldersspennet fra og med 62 år til og med 66 år. I kommunal sektor er AFP-pensjonen forskjellig avhengig av om man tar ut AFP som 62-64-åring eller som 65-66-åring. Fra fylte 65 år tilsvarende AFP-pensjonen tjenestepensjonen).

- 1: 62 år
- 2: 63 år
- 3: 64 år
- 4: 65 år
- 5: 66 år
- 6: Ikke sikker/Ubesvart

11. Når du tok ut AFP-pensjon første gang, tok du ut del-AFP og kombinerte med fortsatt arbeid, eller tok du ut full AFP-pensjon?

- 1: Full AFP-pensjon – gå til A1
- 2: Delvis AFP i kombinasjon med fortsatt arbeid – gå til A2
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

A1. Hvis svar 1 på spørsmål 11 - FULL AFP-PENSJON:

12. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut full AFP-pensjon?

a) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon ved å vente med å gå av. LES OPP

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

b) Du trengte ikke lenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk.

c) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende.

d) Du følte press fra arbeidsgiver om å ta ut delvis AFP

e) Det var praktisk å gå av, fordi ektefellen også var pensjonist/snart skulle bli pensjonist.

f) Du ønsket deg mer fritid

g) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

h) Det var vanlig på arbeidsplassen å gå av med pensjon så snart man hadde rett til det

i) Arbeidet var fysisk belastende

j) Arbeidet var psykisk belastende

l) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, bar eller eldre foreldre med stort hjelpebehov)

n) Det var vanskelig å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og pensjon på arbeidsplassen

o) Du trengte tilrettelegging av arbeidet for å fortsette, men fikk det ikke

q) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

13. Hva var årsaken til at du tok ut full AFP-pensjon i stedet for å kombinere fortsatt arbeid med del-AFP?

- 1: Jeg hadde en jobb som ikke var tilrettelagt for kombinasjon med delvis AFP
- 2: Jeg var ikke kjent med muligheten til å gå av med del-AFP
- 3: Jeg følte press fra arbeidsgiver om å gå av med full pensjon
- 4: Familien ønsket at jeg skulle gå av med full pensjon
- 5: Jeg ønsket selv å gå av med full pensjon

6: Annet – oppgi i så fall hva: _____

7: Ikke sikker/Ubesvart

14. Ble din økonomi som pensjonist dårligere eller bedre enn du hadde ventet før du gikk av?

- 1: Mye bedre enn forventet
- 2: Noe bedre enn forventet
- 3: Omtrent som forventet
- 4: Noe dårligere enn forventet
- 5: Mye dårligere enn forventet
- 6: Vet ikke

15. Har du noen gang angret på at du tok ut full AFP-pensjon med en gang, og ikke fortsatte å jobbe?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

16. Om du hadde hatt full oversikt over hvordan din økonomiske situasjon ville bli som pensjonist. Ville du likevel ha valgt å gå av med full AFP-pensjon på samme tidspunkt?

HVIS NEI, FØLG OPP: Ville du valgt å gå av med delvis AFP-pensjon, ville du ventet lenger med å gå av, eller ville du gått av tidligere?

- 1: Ja, jeg ville gått av med full AFP på samme tidspunkt
- 2: Nei, jeg ville valgt å gå av med delvis AFP-pensjon
- 3: Nei, jeg ville ventet lenger med å gå av
- 4: Nei, jeg ville gått av tidligere
- 5: Jeg hadde ikke noe valg med hensyn til pensjoneringstidspunkt
- 6: Usikker

17. Om du ikke hadde hatt rett til å gå av med AFP, ville du da...

LES OPP 1-7

- 1: Vært i arbeid med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i arbeid, men med redusert stillingsprosent
- 3: Søkt uførepensjon
- 4: Gått av med tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 (særaldersgrense)
- 5: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 6: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familie e.a.
- 7: Annet
- 8: Usikker/vet ikke.

18. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

LES OPP 1-4

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

19. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

20. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre?

LES OPP 1-3

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

A2. Hvis svar 2 på spørsmål 11 – delvis AFP-PENSJON i kombinasjon med deltidsarbeid:

21. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut delvis pensjon tidlig. *Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut delvis AFP-pensjon?*

a) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å ta ut pensjon. LES OPP

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

- b) Du trengte ikke lenger like store inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk
- c) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende
- d) Du følte press fra arbeidsgiver om å ta ut delvis AFP
- e) Det var praktisk å ta ut del-AFP, fordi ektefellen var pensjonist/snart skulle bli pensjonist
- f) Du ønsket deg mer fritid
- g) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten
- h) Det var vanlig på arbeidsplassen å ta ut AFP så snart man hadde rett til det
- i) Arbeidet var fysisk belastende
- j) Arbeidet var psykisk belastende
- k) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre med stort hjelpebehov)
- l) Det var lett å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og del-AFP på arbeidsplassen
- m) Du hadde trengt tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette i fulltidsjobb, men fikk ikke det
- n) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

22. Hvor mye pensjon tar du ut og hvor mye jobber du?

- 1: 20 prosent pensjon og 80 prosent arbeid
- 2: 40 prosent pensjon og 60 prosent arbeid
- 3: Annet
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

23. Har du hatt denne kombinasjonen hele tiden mens du har tatt ut del-AFP?

- 1: Ja, samme hele tiden
- 2: Nei, annen brøk tidligere
- 3: Usikker/husker ikke

24. Ble din økonomi som pensjonist dårligere eller bedre enn du hadde ventet før du gikk av?

- 1: Mye bedre enn forventet
- 2: Noe bedre enn forventet
- 3: Omtrent som forventet
- 4: Noe dårligere enn forventet
- 5: Mye dårligere enn forventet
- 6: Vet ikke

25. Har du noen gang angret på at du tok ut del-AFP-pensjon, og ikke fortsatte i fulltids arbeid noen år til?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

26. Nå når du kjenner din økonomiske situasjon som pensjonist. Ville du likevel ha valgt å ta ut del AFP på samme tidspunkt?

HVIS NEI, FØLG OPP:

Ville du ventet lenger, ville du tatt ut del-AFP tidligere, eller ville du tatt ut full AFP? OK!

- 1: Ja, jeg ville ha tatt ut del-AFP på samme tidspunkt
- 2: Nei, jeg ville ventet lenger
- 4: Nei, jeg ville gått av tidligere med del AFP
- 5: Nei, jeg ville tatt ut full AFP på samme tidspunkt
- 6: Jeg hadde ikke noe valg med hensyn til pensjoneringstidspunkt
- 7: Usikker

27. Hvis det ikke hadde vært mulig å kombinere del-AFP og arbeid, ville du da...

- 1: Vært i arbeid med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i arbeid, men med redusert stillingsprosenten
- 3: Gått av med full AFP-pensjon
- 4: Søkt uførepensjon
- 5: Gått av med tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år (særaldersgrense)
- 6: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 7: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familie e.a.
- 8: Annet
- 9: Usikker/vet ikke

28. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

29. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

30. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen

4: Ikke sikker/Ubesvart

Hvis svar 2 på spørsmål 9 - uførepensjon tidligere:

32. Fra hvilken alder mottok du uførepensjon? Oppgi alder: _____

33. Fra hvilken alder var du reelt sett ute av arbeidslivet om vi tar hensyn til periode med langvarig sykmelding, rehabilitering, attføring, midlertidig uførepensjon eller arbeidsavklaringspenger? Oppgi alder: _____

34. Har du full eller gradert uførepensjon?

- 1: Full uførepensjon
- 2: Delvis uførepensjon
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

35. Var helseproblemene som førte til uførepensjonering arbeidsrelatert?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

36. Fikk du tilbud om tilrettelegging på arbeidsplassen før du ble uførepensjonert?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker/husker ikke

37. Hvis ja i spm 36

Hva slags tilrettelegging var det snakk om?

LES OPP 1-7– FLERE SVAR MULIG

- 1: Andre eller lettere arbeidsoppgaver
- 2: Annen stilling
- 3: Endret vakt-/skiftordning (f.eks. å slippe natt- og helsearbeid)
- 4: Mer fleksibel arbeidstid
- 5: Hjemmekontor
- 6: Ergonomiske og/eller tekniske hjelpemidler
- 7: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 8: Ikke sikker/Ubesvart

38. Hvis ja i spm 36:

I hvilken grad vil du si at tilretteleggingen gjorde det lettere for deg å være i arbeid?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

39. Hvis nei på spørsmål 36 eller svar 3 og 4 på spørsmål 38:

Hva slags tilrettelegging tror du kunne bidratt til at du kunne fortsatt i arbeid (unngått uførepensjonering)?

FLERE SVAR MULIG

- 1: Andre eller lettere arbeidsoppgaver
- 2: Annen stilling
- 3: Endret vakt-/skiftordning (f.eks. å slippe natt- og helsearbeid)
- 4: Mer fleksibel arbeidstid
- 5: Hjemmekontor
- 6: Ergonomiske og/eller tekniske hjelpemidler
- 7: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 8: Ingen
- 9: Usikker/vet ikke

40. Vil du si at sjefen din (nærmeste leder) var interessert i å finne løsninger i forhold til den situasjonen du var i?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

41. Har du eller har du hatt lønnet arbeid ved siden av å motta uførepensjon?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

42. Hvis ja på spørsmål 41.

Hvor mange år har du kombinerte du uførepensjon og arbeid? Oppgi antall år: _____

43. Hvis ja på spørsmål 41.

Jobbet/jobber du på din gamle arbeidsplass eller arbeidet du et annet sted når du var uførepensjonist?

- 1: På samme arbeidsplass
- 2: Annen arbeidsplass
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

44. Hvis ja på spørsmål 41. Hvor mye jobber/ jobbet du i gjennomsnitt per uke ved siden av uførepensjonen? Angi prosentandel av full stilling: _____

Hvis svar 3 på spørsmål 9 – tjenestepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense):

44. Fra hvilken alder tok du ut tjenestepensjon? Oppgi alder: _____ (mulighetsområde 57-66 år)

45. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut tjenestepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense)?

a) Du hadde plikt til å fratru stillingen

LES OPP 1-3

1: Stor betydning

2: Noe betydning

3: Ingen betydning

4: Ikke sikker

b) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av

c) Du følte press fra arbeidsgiver om å gå av

d) Du følte press fra kollegaer om å gå av

e) Det var svært økonomisk gunstig å ta ut pensjon tidlig

f) Du trengte ikke lenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

g) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende

h) Det var praktisk å gå av, fordi ektefellen også var pensjonist/snart skulle bli pensjonist

i) Du ønsket deg mer fritid

j) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

k) Det var vanlig på arbeidsplassen å gå av med pensjon så snart man hadde rett til det

l) Arbeidet var fysisk belastende

m) Arbeidet var psykisk belastende

n) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre med stort hjelpebehov)

o) Du hadde trengte tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette, men fikk ikke det

p) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

46. Har du i løpet av den perioden du har mottatt tjenestepensjon hatt lønnet arbeid?

- 1: Ja, hele tiden
- 2: ja, i en periode
- 3: Nei

47. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 46:

Hvor mange år har jobbet du ved siden av å motta tjenestepensjon? Oppgi antall år: _____

48. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 46:

Hvor mye har du jobbet du sånn i gjennomsnitt per uke? Oppgi prosentandel av full stilling: _____

49. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 46:

Jobber/jobbet du i samme type yrke som tidligere, eller i annen type stilling?

- 1: Ja, samme yrke/stilling
- 2: Nei

50. Hvis nei på spørsmål 49.

Hva slag type stilling/yrke har/hadde du: _____

51. Jobbet du i privat eller offentlig sektor?

- 1: Privat sektor
- 2: Offentlig sektor
- 3: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 4: Ikke sikker/ubesvart

52. Om du hadde kunnet velge ville du helst fortsatt i den stillingen/yrket på det samme arbeidsstedet du hadde før du tok ut tjenestepensjon?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker/vet ikke

53. Hvis ja på spørsmål 52. Til hvilken alder kunne du tenkt deg og fortsatt i din opprinnelige stilling/yrke? Oppgi alder: _____

53b. Diskuterte du dette med din arbeidsgiver?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

54. Om du ikke hadde hatt en stilling med særaldersgrense, ville du da...

LES OPP 1-8

- 1: Vært i samme stilling med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i samme stilling med redusert stillingsprosent
- 3: Tatt ut delvis AFP-pensjon og kombinert med deltidsarbeid
- 4: Tatt ut full AFP-pensjon
- 5: Søkt om uførepensjon
- 6: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 7: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familien e.a.
- 8: Annet
- 9: Usikker/vet ikke

55. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

56. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

57. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

HVIS IO FREMDELES ER YRKESAKTIV (ikke tar ut pensjon – dvs. 1 eller 2 på spørsmål):

58. Omtrent hvor mange år har du vært i inntektsgivende arbeid? (Regn med både heltids- og deltidsarbeid etter fylte 17 år)? Oppgi antall år: _____

59. Hvor mange år har du jobbet samlet innen offentlig virksomhet (stat, kommune og fylkeskommune)?

REGISTRER ANTALL ÅR

IKKE SIKKER=99

60. Hvor stor **faktisk** stillingsandel har du? (Dersom du hadde flere deltidsstillinger, oppgi samlet stillingsandel) Oppgi samlet stillingsandel: _____

61. HVIS DELTID (mindre enn 100 % stillingsandel)

Hva er de viktigste grunnene til at du jobbet deltid? FLERE SVAR MULIG

- 1: Virksomheten kan bare tilby deltid
- 2: Jeg har helseproblemer/er sliten og orker ikke jobbe mer
- 3: Omsorg for pleietrengende partner/barn gjør det vanskelig å jobbe full tid
- 4: Omsorg for eldre foreldre gjør det vanskelig å jobbe full tid
- 5: Økonomisk trenger jeg ikke å jobbe mer
- 6: Arbeidet er såpass krevende at jeg ikke klarer å jobbe mer
- 7: Jeg ønsker ikke å jobbe mer
- 8: Andre grunner NOTER*OPEN
- 9: Vanskelig å si *NMUL

62. Så litt mer om din yrkesbakgrunn. Hva slags yrke eller stilling har du?

NOTER DEN BETEGNELSEN SOM GIR DEN BESTE

BESKRIVELSE AV JOBBINNHALDET

1: Yrke.....NOTER *OPEN

2: Ikke sikker

63. Hvilken kommunal sektor jobber du i?

- 1: Hjemmetjenesten
- 2: Sykehjem
- 3: Omsorgsenhet
- 4: Barnevern
- 5: Sosialetaten (NAV-kommune)
- 6: Helse og sosial ellers
- 7: Kommuneadministrasjonen
- 8: Samferdsel og teknisk
- 9: Kirke og kultur
- 10: Barnehage
- 11: SFO
- 12: Grunnskolen (1.-7. trinn)
- 13: Ungdomsskolen (8.-10. trinn)
- 14: Videregående skole (yrkesfag)
- 15: Videregående skole (allmennfag)
- 16: Annet – noter _____
- 17: Ikke sikker/ubesvart

64. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del fortsetter å jobbe etter at de kunne gått av med pensjon. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du har fortsatt å jobbe fram til fylte 67 år (eller lenger)?

a) Du vil få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av.

LES OPP 1-3

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

b) Du trenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

c) Arbeidsoppgavene er interessant og givende

d) Du føler at arbeidsgiver har behov for deg

e) Det er praktisk å fortsette i arbeid, fordi ektefellen/samboeren fremdeles er i arbeid

f) Du har ikke behov for mer fritid

g) Du har fremdeles god helse og føler deg ikke spesielt sliten

h) Det er vanlig å vente med å gå av med pensjon på arbeidsplassen

i) Arbeidet er ikke fysisk belastende

j) Arbeidet er ikke psykisk belastende

k) Det er vanskelig å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og del-AFP på arbeidsplassen

l) Du trengte og fikk arbeidet tilrettelagt

m) Du har stor fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

n) Du har fått mer fritid fra arbeidsgiver etter fylte 62 år gjennom lengre ferie og/eller kortere arbeidstid

65. Hvor mange år til planlegger du å jobbe? Oppgi antall år: _____

66. Hvis antall år > 0:

Planlegger du å redusere stillingsandelen din, eller fortsette med samme stillingsandel som nå, eller gjøre noe helt annet?

- 1: Fortsette i samme stillingsandel
- 2: Fortsette i redusert stillingsandel
- 3: Bare ta ekstravakter og oppdrag når jeg vil
- 4: Annet
- 5: Usikker/vet ikke

67. Ved hvilken alder regner du med å slutte å jobbe og bli pensjonist på heltid?

NOTER ALDER NÅR DE SKAL GÅ OVER TIL FULL PENSJON
IKKE SIKKER=99

68. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

69. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

70. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

TIL ALLE

Kunnskapsspørsmål om pensjon

101. Ved inngangen til 2011 ble det innført nye regler for alderspensjon fra folketrygden. Hvor god eller dårlig kjennskap vil du si du har til hvordan du berøres av de nye reglene for alderspensjon?

- 1: Svært god kjennskap
- 2: Ganske god kjennskap
- 3: Ganske dårlig kjennskap
- 4: Svært dårlig kjennskap
- 5: Ikke sikker

102. Vi har også noen spørsmål om offentlig pensjoner, pensjonsreformen og konsekvensene av denne.

Kan du oppgi om du mener følgende utsagn hhv. stemmer eller ikke stemmer?

a) Du må ha 30 års opptjening for å få full tjenstepensjon

- 1: Stemmer
- 2: Stemmer ikke
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

b) Den kommunale AFP-ordningen gir deg mulighet til å kombinere arbeid og pensjon fra fylte 62 år

c) Du kan ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden ved fylte 62 år hvis du har høy nok opptjening

d) Tjenstepensjonen utgjør 66 prosent av sluttlønnen ved full opptjening

e) Du kan kombinere full AFP-pensjon og lønnet arbeid uten avkortning av pensjonen

f) Venter du med å ta ut alderspensjon fra folketrygden får du høyere årlige utbetalinger fra tjenstepensjonsordningen fra 67 år

g) Alderspensjon fra folketrygden kan ikke kombineres med fulltids jobb uten avkortning av pensjonen

h) Man tjener opp pensjon i folketrygden fram til fylte 75 år

i) Offentlige ansatte må ikke jobbe lenger for å beholde samme ytelsesnivå, selv om levealderen for deres aldersgruppe øker

j) Alle pengene du tjener gir deg pensjonsopptjening, selv om du ikke skatter av det

103. Har du i løpet av det siste året selv lett etter informasjon for å finne ut hva pensjonsreformen og endringene i reglene for alderspensjon betyr for deg?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke aktuelt

104. Hvis ja på spørsmål 3:
Hvilke kilder har du benyttet?

- 1: NAV sine nettsider om pensjon
- 2: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) sine nettsider om pensjon
- 3: Statens Pensjonskasse (SPK) sine nettsider om pensjon
- 4: Annen pensjonsleverandørs nettsider (f.eks. Storebrand, DnB, kommunens egen pensjonskasse o.l.)
- 5: Din arbeidsgiver (leder, personalkontor o.l.)
- 6: Fagforeningen/tillitsvalgte
- 7: Annet
- 8: Usikker

Arbeidsmiljø, seniorpolitikk og tilrettelegging for eldre på arbeidsplassen

105. Oppfattet/oppfatter du at eldre arbeidstakere ble (blir) sett på som attraktiv arbeidskraft i virksomheten du jobbet i på pensjoneringstidspunktet/jobber i dag (om ikke pensjonert)?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt

106. Har du vært berørt av større omstillinger eller endringer på din arbeidsplass i løpet av de siste to årene?

(hvis pensjonist: Var du berørt av større omstillinger eller endringer på din arbeidsplass i løpet av de siste to årene før du tok ut pensjon?)

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, i ingen grad
- 5: Vet ikke/usikker

107. Hvor lett eller vanskelig vil du si at det er/var på din arbeidsplass å få til en ordning med delvis AFP-pensjon og kombinere med delvis arbeid?

LES OPP 1-4

- 1: Svært lett
- 2: Nokså lett
- 3: Nokså vanskelig
- 4: Svært vanskelig
- 5: Usikker/vet ikke

HVIS HAR HATT RETT TIL SÆRALDERSGRENSE, MEN IKKE BENYTTET SEG AV DEN

113. Hvorfor har du ikke benyttet deg av retten særaldersgrensen gir til tidlig uttak av tjenestepensjon?

- 1: Jeg hadde ikke/har ikke tilstrekkelig opptjening i pensjonsordningen
- 2: Annen ytelse ga/gir høyere pensjon
- 3: Jeg ønsket/ønsker å fortsette i arbeid
- 4: Arbeidsgiver ønsket/ønsker at jeg skulle fortsette i arbeid
- 5: Annet

114. Har din arbeidsplass noen tilbud om særskilte tiltak eller tilrettelegging for seniorer (evt. hadde de tilbud om særskilte tiltak eller tilrettelegging for seniorer når du var i arbeid)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker/vet ikke/ husker ikke

115. Hvis ja på spørsmål 114:

Fikk du eller har du fått tilbud om noen av disse tiltakene/ordningene?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/husker ikke

116. Hvis ja på spørsmål 115: Hva slags tilbud dreide eller dreier det seg om?

FLERRE SVAR MULIG

- 1: Redusert arbeidstid til samme lønn (f.eks. 90 eller 80 % stilling til 100 % lønn)
- 2: Bonus/ekstra lønn
- 3: Ekstra fridager/feriedager (utover de 5 ekstra dagene alle får fra fylte 60 år)
- 4: Slapp enkelte arbeidsoppgaver/lettere arbeid (utover f.eks. redusert leseplikt for eldre lærere)
- 5: Bytte av arbeidsoppgaver eller stilling
- 6: Egen seniorsamtale
- 7: Hjemmekontor
- 8: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 9: Ikke sikker/ubesvart

117. Hvis ja på spørsmål 115:

Bidro tilbudet til at du valgte å fortsette i arbeid lengre enn du først hadde planlagt?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker

118. I hvilken grad vil du si at det tilrettelegges/ble tilrettelagt for en fleksibel og individuell tilpasset overgang fra arbeid til pensjon på din arbeidsplass?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker

119. Hvis 4 eller 5 på spørsmål 18:

I hvilken grad vil du si liten eller manglende tilrettelegging/tiltak for seniorer på din arbeidsplass skyldes/skyldtes forhold som:

a) Mangel på alternative arbeidsoppgaver	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
b) Virksomhetens dårlige økonomi	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
c) Stort arbeidspress grunnet manglende bemanning	5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke

- d) Stort tidspress på grunn av arbeidets karakter 5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
e) Manglede oversikt hos leder over denne type behov 5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
f) Manglede vilje hos leder til å tilrettelegge 5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
g) Tror ikke ansatte tør si fra om behov 5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke
h) Negative holdninger hos kollegaer 5) I stor grad– 1) I liten grad, 6) Vet ikke

120. Så følger det en del påstander om arbeidsmiljøet og arbeidssituasjonen, hvor vi vil du skal angi i hvilken grad dette stemmer/stemte for deg og din arbeidsplass (siste arbeidsplass – om de er pensjonert): Stemmer godt, stemmer til en viss grad, stemmer overhodet ikke, Vet ikke/usikker.

A) Jeg kommer (kom) godt overens med min nærmeste leder

- 1: Stemmer godt
- 2: Stemmer til en viss grad
- 3: Stemmer overhodet ikke
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

B) Det er (var) uklare mål og forventninger til arbeidet mitt

C) Arbeidet mitt er (var) svært fysisk krevende

D) Jeg har (hadde) ofte for mye å gjøre

E) Jeg føler (følte) meg verdsatt av nærmeste leder

F) Arbeidsoppgavene mine er (var) utfordrende og givende

G) Jeg får (fikk) sjelden tid til å utføre arbeidsoppgavene slik jeg selv mener (mente) de bør (burde) gjøres

H) Det er (var) godt samsvar mellom min kompetanse og de oppgavene jeg har (hadde) ansvaret for

I) Jeg har (hadde) stor frihet i arbeidet mitt

L) Arbeidet mitt var ikke videre psykisk krevende

121. Hadde du en jobb som medførte skift/turnus-arbeid da du var 61 år (eller på pensjoneringstidspunktet for dem som gikk av med pensjon tidligere)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Husker ikke

Til slutt noen bakgrunns spørsmål.

122. Er du .....? LES OPP 1-5

- 1: Gift
- 2: Samboende
- 3: Partner
- 4: Skilt/separert
- 5: Enke, enkemann
- 6: Enslig
- 7: Ikke oppgitt

HVIS EKTEFELLE, SAMBOER ELLER PARTNER

123. Da du var 61 år, var din ektefelle/samboer/partner yrkesaktiv, hjemmearbeidende, pensjonist, delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist, eller ingen av delene?

UFØREPENSJONIST, AFP-PENSJONIST OG ALDERSPENSJONIST, ANDRE FØRTIDSPENSJONISTER OG ALDERSPENSJONISTER - BRUK 3 PENSJONIST

DE SOM TAR UT DELPENSJON AFP ELLER DELVIS UFØREPENSJON - BRUK 5 DELVIS...

- 1: Yrkesaktiv
- 2: Hjemmearbeidende
- 3: Pensjonist
- 4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist
- 5: Ingen av delene

124. Da du var i begynnelsen av 60-årene (60-63 år), hadde din ektefelle (samboer) eller andre i din aller nærmeste familie da helseproblemer slik at de hadde behov for daglig omsorg eller pleie?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei
- 4: Vanskelig å si

125. Hadde du (selv) noen varige helseproblemer eller følte deg sliten når du var i begynnelsen av 60-årene (60-63 år)?

- 1: Ja, helseproblemer
- 2: Ja, sliten
- 3: Nei
- 4: Vanskelig å si

126. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 125:
I hvilken grad påvirket dette din arbeidsevne?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Usikker

127. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 126:
Fikk du arbeidet tilpasset/tilrettelagt på noen måte som følge av helseproblemene?

LES OPP 1-4

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Usikker

128. Hvilken måned i året er du født?

- 1: Januar
- 2: Februar
- 3: Mars
- 4: April
- 5: Mai
- 6: Juni
- 7: Juli
- 8: August
- 9: September
- 10: Oktober
- 11: November
- 12: Desember
- 13: Vil ikke oppgi

129. Hvor mange års utdanning utover grunnskolen har du?

- 1: Ingen
- 2: 1-3 år (videregående, uten fagbrev)
- 3: 3-4 år (videregående, med fagbrev)
- 4: 4-6 år (fullført Univ/Høgsk lavere grad)
- 4: Flere enn 6 år (fullført Univ/Høgsk høyere grad)
- 6: Usikker/vet ikke

130. Hva var din samlede bruttolønn - sånn om lag – når du var 61 år? HVIS MAN DA ALT HADDE BLITT PENSJONERT - BRUTTOINNTÉKT DET SISTE ÅRET I FULL JOBB. ÅRLIG LØNNSINNTÉKT FØR SKATT. OPPGI BELØP I NÆRMESTE TUSEN KR. 999= IKKE SIKKER

131. Hva var husstandens samlede inntekt (brutto) - sånn om lag – når du var 61 år? MAN DA ALT HADDE BLITT PENSJONERT - BRUTTOINNTÉKT DET SISTE ÅRET I FULL JOBB. ÅRLIG LØNNSINNTÉKT FØR SKATT. OPPGI BELØP I NÆRMESTE TUSEN KR. 999= IKKE SIKKER

131. Hvor mye har du og eventuelt din partner spart med tanke på alderdommen?

- 1: Ingenting
- 2: Under 500 000 kr
- 3: Mellom 500 000 – 1 mill kr
- 4: 1 mill kr eller mer
- 5: Vil ikke oppgi
- 6: Usikker

132. Har du noen form for privat livsforsikring eller pensjonsforsikring?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke sikker

133. Registrer kjønn

- 1: Mann
- 2: Kvinne

Vedlegg 2: Spørreskjema 1949-kohort

UNDERSØKELSE BLANT PERSONER FØDT 1949

3. SEPTEMBER - 2. OKTOBER 2012

INTRO

God kveld, mitt navn er *?AGENTNAME, og jeg ringer fra Respons Analyse AS. Snakker jeg med <NAVN>?

NÅR RETT PERSON

Du fikk for en tid siden tilsendt et brev om en undersøkelse vi gjør for Fafo om pensjon og arbeidsliv. Har du fått lest brevet?

HVIS JA: Kunne du tenke deg å svare på undersøkelsen nå?

HVIS IKKE LEST BREVET:

Vi gjennomfører for tiden en undersøkelse blant personer i alderen 62 til 69 år om deres tid i arbeidslivet og om pensjonsspørsmål. I den forbindelse skulle vi gjerne ha stilt deg noen spørsmål. Opplysningene vi samler inn skal brukes i et forskningsprosjekt forskningsstiftelsen Fafo har for partene i kommunesektoren. Formålet med prosjektet er å få økt kunnskap om når folk går av med pensjon og hvorfor. Det er selvsagt frivillig å delta eller ikke. Har du mulighet til å sette av ca.10-15 minutter til et intervju?

1. Først noen bakgrunnsspørsmål slik at vi kan stille deg de riktige spørsmålene etterpå. Er du i dag ...

SYKEMELDT - BRUK 2 YRKESAKTIV

UFØREPENSJONISTER, AFP-PENSJONISTER, ANDRE FØRTIDSPENSJONISTER OG ALDERSPENSJONISTER
- BRUK 3 PENSJONIST

DE SOM TAR UT DELPENSJON AFP ELLER DELVIS UFØREPENSJON - BRUK 4 DELVIS...

- 1: Yrkesaktiv
- 2: Yrkesaktiv, men langvarig sykmeldt
- 3: Pensjonist (alderspensjon)
- 4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist (kombinerer arbeid og pensjon)
- 5: Ingen av delene

2b. Har du i dag, eller hadde du på pensjoneringstidspunktet en stilling med særaldersgrense (tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

HVIS JA PÅ SPM 2B

2c. Hva er særaldersgrensen for din stilling? Oppgi aldersgrensen: _____ (det vanlige er 65 år, 63 år, 62 år og 60 år)

HVIS JA PÅ SPM 2B

2d. Kjenner du til at noen i ditt yrke på arbeidsplassen har fortsatt i stillingen/yrket etter at de har nådd særaldersgrensen?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/usikker

HVIS INGEN AV DELENE

3. Hvis du ikke er yrkesaktiv eller pensjonist, hva vil du si er din hovedinntektskilde?

- 1: Arbeidsledighetstrygd
- 2: Ektefelle, samboers eller andres inntekt (hjemmearbeidende)
- 3: Sosialhjelp
- 4: Annet... NOTER*OPEN

GÅ TIL FELLEDEL

Hvis Yrkesaktiv(evt. langvarig sykmeldt) i spm 1 →gå til D

Hvis pensjonist i spm 1 →gå til A

Hvis delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist (kombinerer arbeid og pensjon) i spm 1 → gå til A

A. HVIS DU ER PENSJONIST (SVART 3 ELLER 4 PÅ SPØRSMÅL 1)

3. Omtrent hvor mange år hadde du vært i inntektsgivende arbeid da du første gang mottok pensjon? (Regn med både heltids- og deltidsarbeid etter fylte 17 år)? Oppgi antall år: _____

4. Hvor mange år hadde du samlet jobbet innen offentlig virksomhet (stat, kommune og fylkeskommune) da du første gang mottok pensjon?

REGISTRER ANTALL ÅR

IKKE SIKKER=99

5. Hvor stor **faktisk** stillingsandel hadde du på det tidspunktet når du regner med ekstravakter m.v.? (Dersom du hadde flere deltidsstillinger, oppgi samlet stillingsandel) Oppgi samlet stillingsandel: _____

HVIS DELTID (mindre enn 100 % stillingsandel)

6. Hva var de viktigste grunnene til at du jobbet deltid? FLERE SVAR MULIG

- 1: Virksomheten kunne bare tilby deltid
- 2: Jeg hadde helseproblemer/var sliten og orket ikke jobbe mer
- 3: Omsorg for syk/pleietrengende partner/barn gjorde det vanskelig å jobbe full tid
- 4: Omsorg for eldre foreldre gjorde det vanskelig å jobbe full tid
- 5: Økonomisk trengte jeg ikke å jobbe mer
- 6: Arbeidet var såpass krevende at jeg ikke klarte å jobbe mer
- 7: Jeg ønsket ikke å jobbe mer
- 8: Andre grunner NOTER*OPEN
- 9: Vanskelig å si *NMUL

7. Så litt mer om din yrkesbakgrunn. Hva slags yrke eller stilling hadde du på det tidspunktet?

NOTER DEN BETEGNELSEN SOM GIR DEN BESTE

BESKRIVELSE AV JOBBINNHALDET

1: Yrke.....NOTER *OPEN

2: Ikke sikker

8. Hvilken kommunal sektor jobbet du i på det tidspunktet?

- 1: Hjemmetjenesten
- 2: Sykehjem
- 3: Omsorgsenhet
- 4: Barnevern
- 5: Sosialetaten (NAV-kommune)
- 6: Helse og sosial ellers
- 7: Kommuneadministrasjonen
- 8: Samferdsel og teknisk
- 9: Kirke og kultur
- 10: Barnehage
- 11: SFO
- 12: Grunnskolen (1.-7. trinn)
- 13: Ungdomsskolen (8.-10. trinn)
- 14: Videregående skole (yrkesfag)
- 15: Videregående skole (allmennfag)
- 16: Annet – noter _____

17: Ikke sikker/ubesvart

3. Hva slags type pensjonsytelse mottar du nå?

LES OPP 1-5

1: Avtalefestet pensjon, AFP 65-66 år (tilsvarende full tjenestepensjon) – gå til A

2: Uførepensjon – gå til B

3: Tjenestepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (hadde stilling med særaldersgrense) – gå til C

4: Fleksibel alderspensjon

5: Annen type førtidspensjon _____NOTER – gå til C

6: Ikke sikker – gå til fellesdel

A Hvis avtalefestet pensjon (som er det samme som tjenestepensjon fra fylte 65 år i offentlig sektor):

10. Fra hvilken alder begynte du å ta ut AFP-pensjon? (Det er kun mulig å ta ut AFP i aldersspennet fra og med 62 år til og med 66 år. I kommunal sektor er AFP-pensjonen forskjellig avhengig av om man tar ut AFP som 62-64-åring eller som 65-66-åring. Fra fylte 65 år tilsvarende AFP-pensjonen tjenestepensjonen).

1: 62 år

2: 63 år

3: Ikke sikker/ubesvart

11. Når du tok ut AFP-pensjon første gang, tok du ut del-AFP og kombinerte med fortsatt arbeid, eller tok du ut full AFP-pensjon?

1: Full AFP-pensjon – gå til A1

2: Delvis AFP i kombinasjon med fortsatt arbeid – gå til A2

A1. Hvis svar 1 på spørsmål 11 - FULL AFP-PENSJON:

12. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut full AFP-pensjon?

a) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon ved å vente med å gå av

1: Stor betydning

2: Noe betydning

3: Ingen betydning

4: Ikke sikker

b) Du trengte ikke lenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

c) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende

d) Du følte press fra arbeidsgiver om å gå av

e) Det var praktisk å gå av, fordi ektefellen også var pensjonist/snart skulle bli pensjonist

f) Du ønsket deg mer fritid

g) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

h) Det var vanlig på arbeidsplassen å gå av med pensjon så snart man hadde rett til det

i) Arbeidet var fysisk belastende

j) Arbeidet var psykisk belastende

l) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre med stort hjelpebehov)

n) Det var vanskelig å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og del-AFP på arbeidsplassen

o) Du trengte tilrettelegging av arbeidet for å fortsette, men fikk ikke det

q) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

13. Hva var årsaken til at du tok ut full AFP-pensjon i stedet for å kombinere fortsatt arbeid med del-AFP?

1: Jeg hadde en jobb som ikke var tilrettelagt for kombinasjon med delvis AFP

2: Jeg var ikke kjent med muligheten til å gå av med del-AFP

3: Jeg følte press fra arbeidsgiver om å gå av med full pensjon

4: Familien ønsket at jeg skulle gå av med full pensjon

5: Jeg ønsket selv å gå av med full pensjon

6: Annet – oppgi i så fall hva: _____

14. Ble din økonomi som pensjonist dårligere eller bedre enn du hadde ventet før du tok ut pensjon?

1: Mye bedre enn forventet

2: Noe bedre enn forventet

3: Omtrent som forventet

4: Noe dårligere enn forventet

5: Mye dårligere enn forventet

6: Vet ikke

15. Har du noen gang angret på at du tok ut full AFP-pensjon med en gang, og ikke fortsatte å jobbe?

1: Ja, i stor grad

2: Ja, i noen grad

3: Nei, i liten grad

4: Nei, ikke i det hele tatt

5: Ikke sikker/ubesvart

16. Om du hadde hatt full oversikt over hvordan din økonomiske situasjon ville bli som pensjonist. Ville du likevel ha valgt å gå av med full AFP-pensjon på samme tidspunkt?

HVIS NEI, FØLG OPP: Ville du valgt å gå av med delvis AFP-pensjon, ville du ventet lenger med å gå av, eller ville du gått av tidligere?

- 1: Ja, jeg ville gått av med full AFP på samme tidspunkt
- 2: Nei, jeg ville valgt å gå av med delvis AFP-pensjon
- 3: Nei, jeg ville ventet lenger med å gå av
- 4: Nei, jeg ville gått av tidligere
- 5: Jeg hadde ikke noe valg med hensyn til pensjoneringstidspunkt
- 6: Usikker

17. Om du ikke hadde hatt rett til å gå av med AFP, ville du da...

LES OPP 1-7

- 1: Vært i arbeid med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i arbeid, men med redusert stillingsprosent
- 3: Søkt uførepensjon
- 4: Gått av med tjenstepensjon med lavere aldersgrense enn 67 (særaldersgrense)
- 5: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 6: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familie e.a.
- 7: Annet
- 8: Usikker/vet ikke.

18. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

LES OPP 1-4

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

19. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

20. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre?

LES OPP 1-3

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

GÅ TIL FELLESEDEL

A2. Hvis svar 2 på spørsmål 11 – delvis AFP-PENSJON i kombinasjon med deltidsarbeid:

21. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut delvis pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut delvis AFP-pensjon?

- a) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å ta ut pensjon. LES OPP
- b) Du trengte ikke lenger like store inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk. LES OPP
- c) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende. LES OPP
- d) Du følte press fra arbeidsgiver om å ta ut delvis AFP. LES OPP
- e) Det var praktisk å ta ut del-AFP, fordi ektefellen var pensjonist/snart skulle bli pensjonist. LES OPP
- f) Du ønsket deg mer fritid. LES OPP
- g) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten. LES OPP
- h) Det var vanlig på arbeidsplassen å ta ut AFP så snart man hadde rett til det LES OPP
- i) Arbeidet var fysisk belastende. LES OPP
- j) Arbeidet var psykisk belastende. LES OPP
- l) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre med stort hjelpebehov).
- n) Det var lett å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og del-AFP på arbeidsplassen. LES OPP
- o) Du hadde trengt tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette i fulltidsjobb, men fikk ikke det LES OPP
- p) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen. LES OPP

22. Hvor mye pensjon tar du ut og hvor mye jobber du?

- 1: 20 prosent pensjon og 80 prosent arbeid
- 2: 40 prosent pensjon og 60 prosent arbeid
- 3: Annet
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

23. Har du hatt denne kombinasjonen hele tiden mens du har tatt ut del-AFP?

- 1: Ja, samme hele tiden
- 2: Nei, annen brøk tidligere
- 3: Usikker/husker ikke

24. Ble din økonomi som pensjonist dårligere eller bedre enn du hadde ventet før du gikk av?

- 1: Mye bedre enn forventet
- 2: Noe bedre enn forventet
- 3: Omtrent som forventet
- 4: Noe dårligere enn forventet
- 5: Mye dårligere enn forventet
- 6: Vet ikke

25. Har du noen gang angret på at du tok ut del-AFP-pensjon, og ikke fortsatte i fulltids arbeid noen år til?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

26. Nå når du kjenner din økonomiske situasjon som pensjonist. Ville du likevel ha valgt å ta ut del AFP på samme tidspunkt?

HVIS NEI, FØLG OPP:

Ville du ventet lenger, ville du tatt ut del-AFP tidligere, eller ville du tatt ut full AFP? OK!

- 1: Ja, jeg ville ha tatt ut del-AFP på samme tidspunkt
- 2: Nei, jeg ville ventet lenger
- 4: Nei, jeg ville gått av tidligere med del AFP
- 5: Nei, jeg ville tatt ut full AFP på samme tidspunkt
- 6: Jeg hadde ikke noe valg med hensyn til pensjoneringstidspunkt
- 7: Usikker

27. Hvis det ikke hadde vært mulig å kombinere del-AFP og arbeid, ville du da...

- 1: Vært i arbeid med samme stillingsprosent som tidligere
- 2: Vært i arbeid, men med redusert stillingsprosenten
- 3: Gått av med full AFP-pensjon
- 4: Søkt uførepensjon
- 5: Gått av med tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år (særaldersgrense)
- 6: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden
- 7: Sluttet å jobbe og levd på private midler, familie e.a.
- 8: Annet
- 9: Usikker/vet ikke

28. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

29. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

30. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

GÅ TIL FELLEDEL

B Hvis svar 2 på spørsmål 3 - uførepensjon tidligere:

32. Fra hvilken alder mottok du uførepensjon? Oppgi alder: _____

34. Har du full eller gradert uførepensjon?

- 1: Full uførepensjon
- 2: Delvis uførepensjon
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

35. Var helseproblemene som førte til uførepensjonering arbeidsrelatert?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

36. Fikk du tilbud om tilrettelegging på arbeidsplassen før du ble uførepensjonert?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker/husker ikke

37. Hvis ja i spm 36

Hva slags tilrettelegging var det snakk om?

LES OPP 1-7– FLERE SVAR MULIG

- 1: Andre eller lettere arbeidsoppgaver
- 2: Annen stilling
- 3: Endret vakt-/skiftordning (f.eks. å slippe natt- og helsearbeid)
- 4: Mer fleksibel arbeidstid
- 5: Hjemmekontor
- 6: Ergonomiske og/eller tekniske hjelpemidler
- 7: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 8: Ikke sikker/Ubesvart

38. Hvis ja i spm 36:

I hvilken grad vil du si at tilretteleggingen gjorde det lettere for deg å være i arbeid?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

39. Hvis nei på spørsmål 36 eller svar 3 og 4 på spørsmål 38:

39. Hva slags tilrettelegging tror du kunne bidratt til at du kunne fortsatt i arbeid (unngått uførepensjonering)?

FLERE SVAR MULIG

- 1: Andre eller lettere arbeidsoppgaver
- 2: Annen stilling
- 3: Endret vakt-/skiftordning (f.eks. å slippe natt- og helsearbeid)
- 4: Mer fleksibel arbeidstid
- 5: Hjemmekontor
- 6: Ergonomiske og/eller tekniske hjelpemidler
- 7: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 8: Ingen
- 9: Usikker/vet ikke

40. Vil du si at sjefen din (nærmeste leder) var interessert i å finne løsninger i forhold til den situasjonen du var i?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker/ubesvart

41. Har du eller har du hatt lønnet arbeid ved siden av å motta uførepensjon?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

42. Hvis ja på spørsmål 41.

Hvor mange år har du kombinerte du uførepensjon og arbeid? Oppgi antall år: _____

43. Hvis ja på spørsmål 41.

Jobbet/jobber du på din gamle arbeidsplass eller arbeidet du et annet sted når du var uførepensjonist?

- 1: På samme arbeidsplass
- 2: Annen arbeidsplass
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

44. Hvis ja på spørsmål 41. Hvor mye jobber/ jobbet du i gjennomsnitt per uke ved siden av uførepensjonen? Angi prosentandel av full stilling: _____

C Hvis svar 3 på spørsmål 3 – tjenestepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense):

44. Fra hvilken alder tok du ut tjenestepensjon? Oppgi alder: _____ (mulighetsområde 57-66 år)

45. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del velger å ta ut pensjon tidlig. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du valgte å ta ut tjenestepensjon med aldersgrense lavere enn 67 år (særaldersgrense)?

a) Du hadde plikt til å fratre stillingen

- 1: Stor betydning
- 2: Noe betydning
- 3: Ingen betydning
- 4: Ikke sikker

b) Du ville ikke få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av

c) Du følte press fra arbeidsgiver om å gå av

d) Du følte press fra kollegaer om å gå av

e) Det var svært økonomisk gunstig å ta ut pensjon tidlig

f) Du trengte ikke lenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

g) Arbeidsoppgavene var ikke lenger like interessant og givende

h) Det var praktisk å gå av, fordi ektefellen også var pensjonist/snart skulle bli pensjonist

i) Du ønsket deg mer fritid

j) Du hadde helseproblemer og følte deg sliten

k) Det var vanlig på arbeidsplassen å gå av med pensjon så snart man hadde rett til det

l) Arbeidet var fysisk belastende

m) Arbeidet var psykisk belastende

o) Du hadde pleietrengende i nærmeste familie (f.eks. ektefelle, barn eller eldre foreldre med stort hjelpebehov)

q) Du hadde trengte tilrettelegging av arbeidet for å kunne fortsette, men fikk ikke det

r) Det var lite fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

46. Har du i løpet av den perioden du har mottatt tjenestepensjon hatt lønnet arbeid?

- 1: Ja, hele tiden
- 2: Ja, i en periode
- 3: Nei

47. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 46:

Hvor mange år jobbet du ved siden av å motta tjenestepensjon? Oppgi antall år: _____

48. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 46:

Hvor mye har du jobbet du sånn i gjennomsnitt per uke? Oppgi prosentandel av full stilling: _____

49. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 46:

Jobber/jobbet du i samme type yrke som tidligere, eller i annen type stilling?

1: Ja, samme yrke/stilling

2: Nei

50. Hvis nei på spørsmål 49.

Hva slag type stilling/yrke har/hadde du: _____

51. Jobbet du i privat eller offentlig sektor?

1: Privat sektor

2: Offentlig sektor

3: Annet – oppgi i så fall hva: _____

4: Ikke sikker/ubesvart

52. Om du hadde kunnet velge ville du helst fortsatt i den stillingen/yrket på det samme arbeidsstedet du hadde før du tok ut tjenestepensjon?

1: Ja

2: Nei

3: Usikker/vet ikke

53. Hvis ja på spørsmål 52. Til hvilken alder kunne du tenkt deg og fortsatt i din opprinnelige stilling/yrke? Oppgi alder: _____

53b. Diskuterte du dette med din arbeidsgiver?

1: Ja

2: Nei

3: Vet ikke/usikker

54. Om du ikke hadde hatt en stilling med særaldersgrense, ville du da...

LES OPP 1-8

1: Vært i samme stilling med samme stillingsprosent som tidligere

2: Vært i samme stilling med redusert stillingsprosent

3: Tatt ut delvis AFP-pensjon og kombinert med deltidsarbeid

4: Tatt ut full AFP-pensjon

5: Søkt om uførepensjon

6: Tatt ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden

7: Sluttet å jobbe og levde på private midler, familien e.a.

8: Annet

9: Usikker/vet ikke

55. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

56. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

57. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

D HVIS IO FREMDELES ER YRKESAKTIV (ikke tar ut pensjon – dvs. 1 eller 2 på spørsmål 1):

58. Omtrent hvor mange år har du vært i inntektsgivende arbeid? (Regn med både heltids- og deltidsarbeid etter fylte 17 år)? Oppgi antall år: _____

59. Hvor mange år har du jobbet samlet innen offentlig virksomhet (stat, kommune og fylkeskommune)?

REGISTRER ANTALL ÅR

IKKE SIKKER=99

60. Hvor stor **faktisk** stillingsandel har du? (Dersom du hadde flere deltidsstillinger, oppgi samlet stillingsandel) Oppgi samlet stillingsandel: _____

61. HVIS DELTID (mindre enn 100 % stillingsandel)

Hva er de viktigste grunnene til at du jobbet deltid? FLERE SVAR MULIG

- 1: Virksomheten kan bare tilby deltid
- 2: Jeg har helseproblemer/er sliten og orker ikke jobbe mer
- 3: Omsorg for pleietrengende partner/barn gjør det vanskelig å jobbe full tid
- 4: Omsorg for eldre foreldre gjør det vanskelig å jobbe full tid
- 5: Økonomisk trenger jeg ikke å jobbe mer
- 6: Arbeidet er såpass krevende at jeg ikke klarer å jobbe mer
- 7: Jeg ønsker ikke å jobbe mer
- 8: Andre grunner NOTER*OPEN
- 9: Vanskelig å si *NMUL

62. Så litt mer om din yrkesbakgrunn. Hva slags yrke eller stilling har du?

NOTER DEN BETEGNELSEN SOM GIR DEN BESTE

BESKRIVELSE AV JOBBINNHALDET

1: Yrke.....NOTER *OPEN

2: Ikke sikker

63. Hvilken kommunal sektor jobber du i?

- 1: Hjemmetjenesten
- 2: Sykehjem
- 3: Omsorgsenhet
- 4: Barnevern
- 5: Sosialetaten (NAV-kommune)
- 6: Helse og sosial ellers
- 7: Kommuneadministrasjonen
- 8: Samferdsel og teknisk
- 9: Kirke og kultur
- 10: Barnehage
- 11: SFO
- 12: Grunnskolen (1.-7. trinn)
- 13: Ungdomsskolen (8.-10. trinn)
- 14: Videregående skole (yrkesfag)
- 15: Videregående skole (allmennfag)
- 16: Annet – noter _____
- 17: Ikke sikker/ubesvart

64. Vi skal nå lese opp noen grunner som kan ha betydning for at en del fortsetter å jobbe etter at de kunne gått av med pensjon. Jeg vil gjerne vite om noen av disse grunnene hadde betydning for at du har fortsatt å jobbe fram til fylte 67 år (eller lenger)?

a) Du vil få utbetalt en høyere pensjon fra 67 år ved å vente med å gå av.

LES OPP 1-3

1: Stor betydning

2: Noe betydning

3: Ingen betydning

4: Ikke sikker

b) Du trenger inntektene fra lønnet arbeid for å klare deg økonomisk

c) Arbeidsoppgavene er interessant og givende

d) Du føler at arbeidsgiver har behov for deg

e) Det er praktisk å fortsette i arbeid, fordi ektefellen/samboeren fremdeles er i arbeid

f) Du har ikke behov for mer fritid

g) Du har fremdeles god helse og føler deg ikke spesielt sliten

h) Det er vanlig å vente med å gå av med pensjon på arbeidsplassen

i) Arbeidet er ikke fysisk belastende

j) Arbeidet er ikke psykisk belastende

k) Det er vanskelig å få til en kombinasjon av deltidsarbeid og del-AFP på arbeidsplassen

l) Du trengte og fikk arbeidet tilrettelagt

m) Du har stor fleksibilitet i forhold til arbeidstid på arbeidsplassen

n) Du har fått mer fritid fra arbeidsgiver etter fylte 62 år gjennom lengre ferie og/eller kortere arbeidstid

65. Fra hvilken alder regner du med at du vil begynne å ta ut pensjon?

NOTER ALDER NÅR DE SKAL BEGYNNE Å TA UT PENSJON

IKKE SIKKER=99

66. Hvilken pensjon regner du da å ta ut?

- 1: AFP
- 2: Fleksibel folketrygd (kan da jobbe fullt ved siden av)
- 3: Uførepensjon
- 4: Tjenestepensjon med lavere aldersgrense enn 67 år (har stilling med særaldersgrense)
- 5: Tjenestepensjon fra fylte 67 år (har ikke særaldersgrense)
- 6: Annen ordning/annet
- 7: Usikker/vet ikke

HVIS AFP

67. Regner du med å kombinere del-AFP med fortsatt arbeid, eller ta ut full AFP?

- 1: Del-AFP og kombinere med fortsatt arbeid
- 2: Full AFP
- 3: Usikker/vet ikke

HVIS FLEKSIBEL ALDERSPENSJON FRA FOLKETRYGD:

68. Hvor mye regner du med å jobbe ved siden av pensjonen?

- 1: Fortsette med samme stillingsandel som i dag
- 2: Fortsette, men med redusert stillingsandel
- 3: Bare ta ekstravakter og oppdrag når jeg selv ønsker
- 4: Annet
- 5: Usikker/vet ikke

HVIS DELPENSJON (DVS. HVIS SVAR 1 PÅ 67 OG SVAR 1, 2 OG 3 PÅ 68) :

69. Ved hvilken alder regner du med å slutte å jobbe og bli pensjonist på heltid?

NOTER ALDER NÅR DE SKAL GÅ OVER TIL FULL PENSJON
IKKE SIKKER=99

70. I pensjonsreformen i privat sektor er det lagt opp til at man kan arbeide ubegrenset fra fylte 62 år, samtidig som man mottar full folketrygd- og AFP-pensjon.

Om man hadde hatt en slik ordning i kommunesektoren, hvor sannsynlig er det at du ville tatt ut full pensjon samtidig som du fortsatte i arbeid?

- 1: Svært sannsynlig
- 2: Nokså sannsynlig
- 3: Nokså usannsynlig
- 4: Svært usannsynlig
- 5: Usikker/vet ikke

71. I pensjonsreformen i privat sektor avhenger størrelsen på den årlige pensjonsutbetalingen av pensjonsalderen. Ved avgang som 62-åring vil pensjonen blir redusert med ca. 5 % for hvert år man går av før fylte 67 år, og øke med 5 % for hvert år man står utover 67 år (opp til 70 år).

Ved hvilken alder tror du at du ville ha valgt å gå av med pensjon om avgang i kommunal sektor hadde hatt tilsvarende økonomiske konsekvenser?

- 1: 62 år (25 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 2: 63 år (20 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 3: 64 år (15 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 4: 65 år (10 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 5: 66 år (5 % lavere utbetaling enn ved 67 år)
- 6: 67 år (100 % utbetaling)
- 7: 68 år (5 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 8: 69 år (10 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 9: 70 år (15 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 10: Over 70 år (20 % høyere utbetaling enn ved 67 år)
- 11: Usikker/vet ikke

72. I pensjonsreformen er det lagt opp til at dersom levealderen øker, må man jobbe lenger for å få samme årlige pensjon. Eksempelvis må man jobbe om lag 8 måneder lenger om gjennomsnittlig levealder øker med ett år for å få det samme utbetalt i årlig pensjon.

Dersom den gjennomsnittlige levealderen hadde økt med 1 år, hva ville du ha valgt å gjøre:

- 1: Jobbe så lenge som var nødvendig for å slippe kutt i årlig pensjon
- 2: Gå av med pensjon på det tidspunktet du gjorde og akseptert kutt i pensjonen
- 3: Jobbet noe lenger, men akseptert noe kutt i pensjonen
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

TIL ALLE

Kunnskapsspørsmål om pensjon

101. Ved inngangen til 2011 ble det innført nye regler for alderspensjon fra folketrygden. Hvor god eller dårlig kjennskap vil du si du har til hvordan du berøres av de nye reglene for alderspensjon?

- 1: Svært god kjennskap
- 2: Ganske god kjennskap
- 3: Ganske dårlig kjennskap
- 4: Svært dårlig kjennskap
- 5: Ikke sikker

102. Vi har også noen spørsmål om offentlig pensjoner, pensjonsreformen og konsekvensene av denne.

Kan du oppgi om du mener følgende utsagn hhv. stemmer eller ikke stemmer?

a) Du må ha 30 års opptjening for å få full tjenstepensjon

- 1: Stemmer
- 2: Stemmer ikke
- 3: Ikke sikker/Ubesvart

b) Den kommunale AFP-ordningen gir deg mulighet til å kombinere arbeid og pensjon fra fylte 62 år

c) Du kan ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden ved fylte 62 år hvis du har høy nok opptjening

d) Tjenstepensjonen utgjør 66 prosent av sluttlønnen ved full opptjening

e) Du kan kombinere full AFP-pensjon og lønnet arbeid uten avkortning av pensjonen

f) Venter du med å ta ut alderspensjon fra folketrygden får du høyere årlige utbetalinger fra tjenstepensjonsordningen fra 67 år

g) Alderspensjon fra folketrygden kan ikke kombineres med fulltids jobb uten avkortning av pensjonen

h) Man tjener opp pensjon i folketrygden fram til fylte 75 år

i) Offentlige ansatte må ikke jobbe lenger for å beholde samme ytelsesnivå, selv om levealderen for deres aldersgruppe øker

j) Alle pengene du tjener gir deg pensjonsopptjening, selv om du ikke skatter av det

103. Har du i løpet av det siste året selv lett etter informasjon for å finne ut hva pensjonsreformen og endringene i reglene for alderspensjon betyr for deg?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke aktuelt

104. Hvis ja på spørsmål 3:
Hvilke kilder har du benyttet?

- 1: NAV sine nettsider om pensjon
- 2: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) sine nettsider om pensjon
- 3: Statens Pensjonskasse (SPK) sine nettsider om pensjon
- 4: Annen pensjonsleverandørs nettsider (f.eks. Storebrand, DnB, kommunens egen pensjonskasse o.l.)
- 5: Din arbeidsgiver (leder, personalkontor o.l.)
- 6: Fagforeningen/tillitsvalgte
- 7: Annet
- 8: Usikker

Arbeidsmiljø, seniorpolitikk og tilrettelegging for eldre på arbeidsplassen

105. Oppfattet/oppfatter du at eldre arbeidstakere ble (blir) sett på som attraktiv arbeidskraft i virksomheten du jobbet i på pensjoneringstidspunktet/jobber i dag (om ikke pensjonert)?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt

106. Har du vært berørt av større omstillinger eller endringer på din arbeidsplass i løpet av de siste to årene?

(hvis pensjonist: Var du berørt av større omstillinger eller endringer på din arbeidsplass i løpet av de siste to årene før du tok ut pensjon?)

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei, i liten grad
- 4: Nei, i ingen grad
- 5: Vet ikke/usikker

107. Hvor lett eller vanskelig vil du si at det er/var på din arbeidsplass å få til en ordning med delvis AFP-pensjon og kombinere med delvis arbeid?

LES OPP 1-4

- 1: Svært lett
- 2: Nokså lett
- 3: Nokså vanskelig
- 4: Svært vanskelig
- 5: Usikker/vet ikke

HVIS HAR HATT RETT TIL SÆRALDERSGRENSE, MEN IKKE BENYTTET SEG AV DEN

113. Hvorfor har du ikke benyttet deg av retten særaldersgrensen gir til tidlig uttak av tjenestepensjon?

- 1: Jeg hadde ikke/har ikke tilstrekkelig opptjening i pensjonsordningen
- 2: Annen ytelse ga/gir høyere pensjon
- 3: Jeg ønsket/ønsker å fortsette i arbeid
- 4: Arbeidsgiver ønsket/ønsker at jeg skulle fortsette i arbeid
- 5: Annet

114. Har din arbeidsplass noen tilbud om særskilte tiltak eller tilrettelegging for seniorer (evt. hadde de tilbud om særskilte tiltak eller tilrettelegging for seniorer når du var i arbeid)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker/vet ikke/ husker ikke

115. Hvis ja på spørsmål 114:

Fikk du eller har du fått tilbud om noen av disse tiltakene/ordningene?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Vet ikke/husker ikke

116. Hvis ja på spørsmål 115: Hva slags tilbud dreide eller dreier det seg om?

FLERRE SVAR MULIG

- 1: Redusert arbeidstid til samme lønn (f.eks. 90 eller 80 % stilling til 100 % lønn)
- 2: Bonus/ekstra lønn
- 3: Ekstra fridager/feriedager (utover de 5 ekstra dagene alle får fra fylte 60 år)
- 4: Slapp enkelte arbeidsoppgaver/lettere arbeid (utover f.eks. redusert leseplikt for eldre lærere)
- 5: Bytte av arbeidsoppgaver eller stilling
- 6: Egen seniorsamtale
- 7: Hjemmekontor
- 8: Annet – oppgi i så fall hva: _____
- 9: Ikke sikker/ubesvart

117. Hvis ja på spørsmål 115:

Bidro tilbudet til at du valgte å fortsette i arbeid lengre enn du først hadde planlagt?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Usikker

118. I hvilken grad vil du si at det tilrettelegges/ble tilrettelagt for en fleksibel og individuell tilpasset overgang fra arbeid til pensjon på din arbeidsplass?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Ikke sikker

119. Hvis 4 eller 5 på spørsmål 18:

I hvilken grad vil du si liten eller manglende tilrettelegging/tiltak for seniorer på din arbeidsplass skyldes/skyldtes forhold som:

a) Mangel på alternative arbeidsoppgaver	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke
b) Virksomhetens dårlige økonomi	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke
c) Stort arbeidspress grunnet manglende bemanning	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke

d) Stort tidspress på grunn av arbeidets karakter	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke
e) Manglede oversikt hos leder over denne type behov	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke
f) Manglede vilje hos leder til å tilrettelegge	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke
g) Tror ikke ansatte tør si fra om behov	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke
h) Negative holdninger hos kollegaer	1) I stor grad– 5) I liten grad, 6) Vet ikke

120. Så følger det en del påstander om arbeidsmiljøet og arbeidssituasjonen, hvor vi vil du skal angi i hvilken grad dette stemmer/stemte for deg og din arbeidsplass (siste arbeidsplass – om de er pensjonert): Stemmer godt, stemmer til en viss grad, stemmer overhodet ikke, Vet ikke/usikker.

A) Jeg kommer (kom) godt overens med min nærmeste leder

- 1: Stemmer godt
- 2: Stemmer til en viss grad
- 3: Stemmer overhodet ikke
- 4: Ikke sikker/Ubesvart

B) Det er (var) uklare mål og forventninger til arbeidet mitt

C) Arbeidet mitt er (var) svært fysisk krevende

D) Jeg har (hadde) ofte for mye å gjøre

E) Jeg føler (følte) meg verdsatt av nærmeste leder

F) Arbeidsoppgavene mine er (var) utfordrende og givende

G) Jeg får (fikk) sjelden tid til å utføre arbeidsoppgavene slik jeg selv mener (mente) de bør (burde) gjøres

H) Det er (var) godt samsvar mellom min kompetanse og de oppgavene jeg har (hadde) ansvaret for

I) Jeg har (hadde) stor frihet i arbeidet mitt

L) Arbeidet mitt var ikke videre psykisk krevende

121. Hadde du en jobb som medførte skift/turnus-arbeid da du var 61 år (eller på pensjoneringstidspunktet for dem som gikk av med pensjon tidligere)?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Husker ikke

Til slutt noen bakgrunns spørsmål.

122. Er du .....? LES OPP 1-5

- 1: Gift
- 2: Samboende
- 3: Partner
- 4: Skilt/separert
- 5: Enke, enkemann
- 6: Enslig
- 7: Ikke oppgitt

HVIS EKTEFELLE, SAMBOER ELLER PARTNER

123. Da du var 61 år, var din ektefelle/samboer/partner yrkesaktiv, hjemmearbeidende, pensjonist, delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist, eller ingen av delene?

UFØREPENSJONIST, AFP-PENSJONIST OG ALDERSPENSJONIST, ANDRE FØRTIDSPENSJONISTER OG ALDERSPENSJONISTER - BRUK 3 PENSJONIST

DE SOM TAR UT DELPENSJON AFP ELLER DELVIS UFØREPENSJON - BRUK 5 DELVIS...

- 1: Yrkesaktiv
- 2: Hjemmearbeidende
- 3: Pensjonist
- 4: Delvis yrkesaktiv og delvis pensjonist
- 5: Ingen av delene

124. Da du var i begynnelsen av 60-årene (60-63 år), hadde din ektefelle (samboer) eller andre i din aller nærmeste familie da helseproblemer slik at de hadde behov for daglig omsorg eller pleie?

- 1: Ja, i stor grad
- 2: Ja, i noen grad
- 3: Nei
- 4: Vanskelig å si

125. Hadde du (selv) noen varige helseproblemer eller følte deg sliten når du var i begynnelsen av 60-årene (60-63 år)?

- 1: Ja, helseproblemer
- 2: Ja, sliten
- 3: Nei
- 4: Vanskelig å si

126. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 125:
I hvilken grad påvirket dette din arbeidsevne?

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Usikker

127. Hvis svar 1 eller 2 på spørsmål 126:
Fikk du arbeidet tilpasset/tilrettelagt på noen måte som følge av helseproblemene?

LES OPP 1-4

- 1: I stor grad
- 2: I noen grad
- 3: I liten grad
- 4: Ikke i det hele tatt
- 5: Usikker

128. Hvilken måned i året er du født?

- 1: Januar
- 2: Februar
- 3: Mars
- 4: April
- 5: Mai
- 6: Juni
- 7: Juli
- 8: August
- 9: September
- 10: Oktober
- 11: November
- 12: Desember
- 13: Vil ikke oppgi

129. Hvor mange års utdanning utover grunnskolen har du?

- 1: Ingen
- 2: 1-3 år (videregående, uten fagbrev)
- 3: 3-4 år (videregående, med fagbrev)
- 4: 4-6 år (fullført Univ/Høgsk lavere grad)
- 4: Flere enn 6 år (fullført Univ/Høgsk høyere grad)
- 6: Usikker/vet ikke

130. Hva var din samlede bruttolønn - sånn om lag – når du var 61 år? HVIS MAN DA ALT HADDE BLITT PENSJONERT - BRUTTOINNTEKT DET SISTE ÅRET I FULL JOBB. ÅRLIG LØNNSINNTEKT FØR SKATT. OPPGI BELØP I NÆRMESTE TUSEN KR. 999= IKKE SIKKER

131. Hva var husstandens samlede inntekt (brutto) - sånn om lag – når du var 61 år? MAN DA ALT HADDE BLITT PENSJONERT - BRUTTOINNTEKT DET SISTE ÅRET I FULL JOBB. ÅRLIG LØNNSINNTEKT FØR SKATT. OPPGI BELØP I NÆRMESTE TUSEN KR. 999= IKKE SIKKER

131. Hvor mye har du og eventuelt din partner spart med tanke på alderdommen?

- 1: Ingenting
- 2: Under 500 000 kr
- 3: Mellom 500 000 – 1 mill kr
- 4: 1 mill kr eller mer
- 5: Vil ikke oppgi
- 6: Usikker

132. Har du noen form for privat livsforsikring eller pensjonsforsikring?

- 1: Ja
- 2: Nei
- 3: Ikke sikker

133. Registrer kjønn

- 1: Mann
- 2: Kvinne